

Inhoud

Van de voorzitter.....	110
Van de redactie.....	110
Foutje.....	111
De Watersnip in de westelijke Eempolders.....	112
Nest(plaats)trouw	114
Grote Zilverreigers jagen tussen Kolganzen op Veldmuizen.....	115
Natuurontwikkeling in het Eemmeer.....	117
Stand van de Huismus in de Gooi- en Vechtstreek in 2007	120
IJsvogels	123
In memoriam Aren de Later	123
Wie wil onsportief vogelen in Duitsland?.....	124
Excursieverslag rondje Noord-Holland.....	125
Uit de veren	126
Vogelherkenningscursus volwassenen	126
"Waar zijn we nou mee bezig?"	127
Laat het donker zijn, ook in het Gooi	127
Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep	128
Mutaties Ledenbestand juni 2008.....	131
Mutaties Ledenbestand aug.2008	131
VWG-vacatures: wie wil?	132
Ontvangen literatuur.....	132
Programma	134
SOVON Landelijke Dag 2008	136

Van de voorzitter

De Vogelwerkgroep (VWG) heeft een ruilabonnement met veel andere vogelwerkgroepen en natuurorganisaties. De ontvangen tijdschriften rouleren in een ordner. Voor ieder nummer van De Korhaan maakt Paul Keuning een uittreksel van de ontvangen literatuur, wat een handig en goed overzicht geeft van het vogelnieuws. Bij het doornemen van de tijdschriften let ik vooral op de andere vogelwerkgroepen. Waar is men mee bezig, welke problemen heeft men, en hoe is dit in verhouding tot onze VWG ?

Wat allereerst opvalt, is dat ons tijdschrift De Korhaan bij het vergelijken met de andere tijdschriften een heel goede indruk maakt, zowel wat betreft uitvoering, omvang als inhoud. Ieder nummer bevat verenigingsnieuws, excursieverslagen, overzichten van waarnemingen en een programma. Vergelijking van de verschillende vogelwerkgroepen laat vooral overeenkomsten zien. Alle groepen doen aan onderzoek, excursies, lezingen en ook de toonzetting is komt overeen. De verschillen zijn meestal herkenbare zaken in onze vereniging: een eigen onderkomen, buitenlandexcursies, een jeugdgroep en het combineren met natuurstudie. Enkele werkgroepen hebben problemen met het vinden van nieuwe bestuursleden. Over het geheel gezien kan onze VWG goed meekomen met de andere vogelwerkgroepen.

Net als de voorzitters van andere werkgroepen wil ik hier vragen om actief mee te werken in

Van de redactie

Het is al weer september wanneer ik dit schrijf. Dat betekent dat de voor vogelaars relatief rustige zomerperiode voorbij is en de trekvogels weer volop in de belangstelling komen te staan. Deze Korhaan bevat 28 pagina's vogelnieuws en ik hoop dat er weer het een en ander van uw gading bij is. Het artikel van Marc van Houten over de nieuwe natuur in het Eemmeer is zeker uw belangstelling waard. Ook over de vogelstand in de Eempolders wordt weer bericht en het is de Watersnip die nu centraal staat. De rubriek 'Waarnemingen' vervalt deze keer omdat er te weinig waarnemingen doorgegeven zijn. En leest u vooral het stuk over VWG-vacatures. Bij het samenstellen van dit nummer constateerde ik tot mijn schrik dat de nummers twee en drie van deze jaargang met hetzelfde paginanummer beginnen. Tot mijn verbazing is er niemand geweest die mij na het uitkomen van het derde nummer daarop heeft gewezen. Ik heb de pagina's van de drie nummers nu bij elkaar opgeteld en het juiste paginanummer voor de eerste bladzijde van deze Korhaan moest 109 zijn.

Ik wens u veel genoegen met het lezen van dit nummer.

de Vogelwerkgroep. In deze Korhaan is een overzicht opgenomen van de "vacatures". Het zijn activiteiten waar men plezier en voldoening aan kan beleven. Het tijdsbeslag is meestal goed te overzien, bijvoorbeeld bij het controleren van nestkasten. Binnen de VWG is overigens meer te doen dan in de vacatures is vermeld. Hebt u belangstelling, praat er dan eens over met een van de bestuursleden of andere actieve leden.

Dit najaar wordt weer gewerkt aan de plannen voor het komende jaar. Aan de werkgroepen is gevraagd om een bijdrage voor het beleid en de daarmee samenhangende begroting. Het bestuur werkt dit uit tot een totaalbeleidsplan en een totale begroting. Met ieders medewerking zal de VWG zo volgend jaar weer goed voor de dag kunnen komen.

Ten slotte nog twee mededelingen uit het Algemeen Bestuur:

Penningmeester André Kerkhof is door het AB ook benoemd als vicevoorzitter. Dat is gedaan om bij mijn afwezigheid de VWG duidelijk te kunnen vertegenwoordigen.

De VWG schenkt het Goois Natuureservaat drie heideschappen voor de nieuwe kudde. De VWG wil het GNR hiermee helpen om de desastreuze gevolgen van de brand in de schaapskooi te overwinnen.

Rien Rense

Hillie Hepp

Foutje

Tijdens een vogeltocht door het voormalige Bosnië-Herzegowina voeren we in een sloep langs de kust van de Adriatische Zee met professor Gluscovich. Hij was een bekende visserkundige, maar publiceerde ook veel over vogels en wilde ons daarvan wel het een en ander laten zien. Aan boord bevonden zich nog wat vangsten van vissen van de vroege ochtend met daarbij een aantal schelpen. Kees - nieuwsgierig van aard - begon te peuteren aan iets dat in een ervan bewoog. Plotseling schoot uit de schelp een heremietkreeft tevoorschijn, die door Kees met een luid 'gedver' de zee in werd gekeild. De prof werd hier niet vrolijk van; een dier dat hij nader had willen bestuderen was weg. Foutje!

Een afspraak in de vroege morgen in de omgeving van de Oude Haven in Hilversum om uitleg over vogels was er ook zo een. Een onbekend iemand met wie die afspraak gemaakt was, had straat en huisnummer opgegeven en zou voor zijn huis wachten. De man was in geen velden of wegen te bekennen. Wel passeerde bij het inrijden van de straat een wandelaar met hond. Goede raad was duur. Het enige wat erop zat was aanbellen bij het opgegeven adres. De deur werd geopend door een bekende van mij, een op dat moment nog slaperige presentator van het radioprogramma 'Vroege vogels'. Wederzijdse verbazing: "Wat moet jij hier"? Na een gestamelde uitleg, met excuses dat ik bij het maken van een afspraak kennelijk het adres verkeerd moest hebben verstaan, werd de aftocht geblazen. Even later kwam ik de man met de hond weer tegen en schoot hem aan. Hij bleek degene te zijn met wie de afspraak was gemaakt, had mij wel gezien, maar wist niet dat ik het was die hij zou ontmoeten. Omdat hij te vroeg was, was hij alvast ruim voor het afgesproken tijdstip de straat uitgelopen naar de Oude Haven.

Bij een nestkastcontrole in de Over-Betuwe werd meteen na een grappig bedoelde

opmerking
lik op stuk
gegeven. De
kast hing
achter een
fraai gelegen
optrek ver
van de
bewoonde
wereld. Nooit
was er,
wanneer we
er kwamen,

iemand thuis. Toen dat wel het geval was, raakten we aan de praat met een persoon die naar buiten kwam. Een van ons groepje meende grappig te zijn, gaf aan dat we nooit iemand zagen en in verband hiermee een en ander hadden geverifieerd. Een van de anderen reageerde daarop met: "Dat zat wel goed". Het antwoord van de bewoonster was raak: "Moet kloppen, mijn man werkt bij de politie". Oef! Van een heel ander kaliber was de ervaring die enkele deelnemers hadden tijdens een reisje van de Vogelwerkgroep naar Bilbao. Tijdens een excursie werd gezien dat een Vale Gier een verkeerde inschatting maakte bij een landing. Hij raakte verward in de takken van een boom, tuimelde eruit in de struiken en maakte zich daarna hopsend uit de voeten. Dit ontlokte aan Frank de opmerking dat deze vogel de girofoon maar eens moest bellen. Roofvogels maken overigens vaker 'foutjes'. Van Sperwers is bekend dat zij nogal eens tegen ramen verongelukken als zij in blinde jachtdrift hun prooien achtervolgen. Een Havik maakte ook zo'n misrekening, maar had geluk. Deze vogel knalde door een ruit van een villa naar binnen. Het dier had geluk en kon nadat het gevangen was worden losgelaten.

Penlijster

Vliegensvluggertje

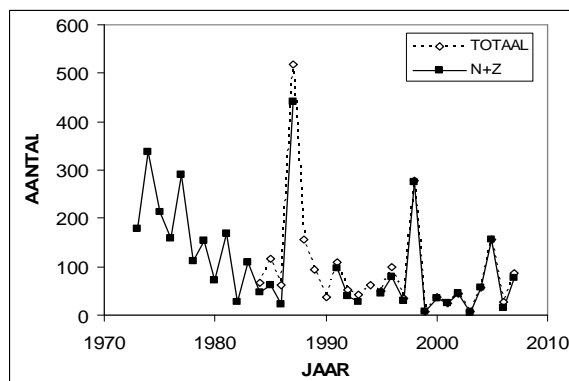
Vliegensvluggertjes: de e-mail-Nieuwsbrief van Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, bedoeld om de leden snel en adequaat te informeren. De verschijning is onregelmatig; alleen wanneer het nodig is. Gebruik is gemaakt van zoveel mogelijk bekende e-mailadressen van onze leden. Gewerkt wordt aan een systeem waarbij u uzelf kunt aan- en afmelden op de site, maar tot die tijd kan dat per e-mail: nieuwsbriefvvg@vwggooi.nl

De Watersnip in de westelijke Eempolders

Een van de soorten die in oude verhalen over de Eempolders vaak ter sprake komt is de Watersnip. In de 'Avifauna van Midden-Nederland' uit 1971 wordt voor de westelijke Eempolders een dichtheid aan broedparen tussen 5,6 en 10,5 per 100 hectare opgegeven. Dat betekent een totaal aantal in de orde van 100 broedparen voor ons telgebied. Ook broedvogeltellingen in de vroege jaren zeventig geven aan dat er veel Watersnippen broedden. In 'Vogels tussen Vecht en Eem' Jonkers et al. (1987) meldt men al dat deze aantallen drastisch zijn teruggelopen en dat de soort in 1985 zelfs zo goed als verdwenen was als broedvogel. Bij een broedvogeltelling in 1989 (Terlouw & De Wijs 1990) vond men echter nog zeven broedgevallen.

Jan Mooij

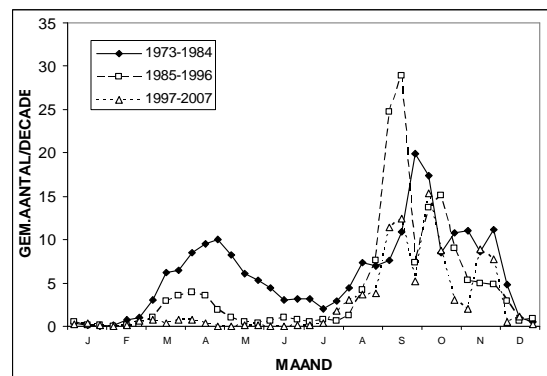
De Eempoldertellingen zijn begonnen in 1973 en omvatten dus minstens een deel van deze achteruitgang. Het is interessant om te kijken in hoeverre onze telresultaten overeenkomen met dit beeld. Ook is het natuurlijk mogelijk om te zien hoe het verder is gegaan. In figuur 1 zien we het totale aantal getelde Watersnippen per jaar. In deze grafiek geeft de getrokken lijn de resultaten voor de oorspronkelijke telgebieden: de Noordpolder te Veld en de Maatpolder (Noord), en de Zuidpolder te Veld (Zuid). Vanaf 1984 is ook de Oostermeent (tegenwoordig op kaarten als De Kampen aangeduid) meegeteld; de stippelijne geeft het totaal inclusief de Oostermeent. In het oorspronkelijke telgebied zien we een achteruitgang tot ongeveer 1985, waarna de aantallen schommelen maar meestal op een laag niveau blijven.

Figuur 1. Totaal aantal getelde Watersnippen per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippelijne de totale aantallen.

In figuur 2 zien we hoe de aantallen Watersnippen over het jaar verdeeld waren. Ik heb hierbij een wat ander systeem gebruikt dan tot nu toe. Bij de oude manier berekende ik het

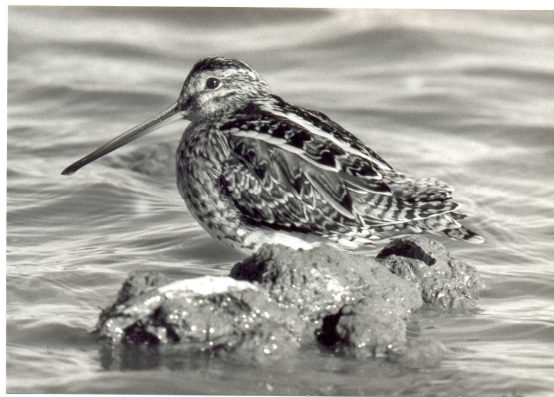
gemiddelde over een bepaalde telling. Omdat wij om de veertien dagen tellen verschuiven de teldata van jaar tot jaar, waardoor de datum van een telling maximaal dertien dagen kan verschillen. Zo nu en dan is er in een jaar een zevenentwintigste telling nodig, waarna de datum weer naar voren schuift. Het nieuwe systeem is gebaseerd op decaden. Dat wil zeggen de eerste en tweede tien dagen van een maand en daarna de resterende acht, negen, tien of elf dagen. De aantallen in een decade worden berekend door het gewogen gemiddelde te nemen van de aantallen op de dichtstbijzijnde teldata. Op deze manier compenseren we voor de verschuivende data. Een bijkomend voordeel is dat voor de meeste mensen begin februari een duidelijker aanduiding is dan telling drie. We bekijken periodes van twaalf of (de laatste) elf jaar.

Figuur 2. Gemiddeld aantal Watersnippen per decade voor twee periodes van twaalf jaar en een van elf jaar.

We zien dat er vanaf eind december tot in maart in alle periodes vrijwel geen waarnemingen zijn geweest. De Watersnip is dus zolang wij tellen kennelijk geen echte

wintergast geweest. Eind maart namen vroeger de aantallen door de voorjaars trek plotseling toe. In de eerste periode bleven er aardige aantallen gedurende de broedtijd, in de tweede periode was er alleen nog maar een veel kleinere trekpiek en in de laatste periode is ook de voorjaars trek vrijwel verdwenen. De najaars trek is veel minder gezakt. Hij is altijd hoger geweest dan de voorjaars trek. In Nederland is de voorjaars trek gemiddeld ongeveer tien keer zo klein als de najaars trek. In de polder was dat tot voor enkele jaren ongeveer een factor drie, dus veel meer. De laatste acht jaar is de voorjaars trek echter veel gezakt dan de najaars trek.

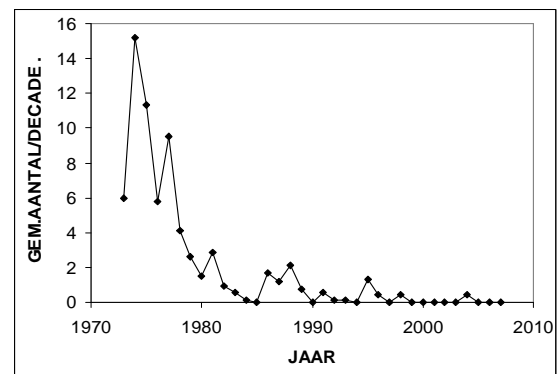
Watersnip

Foto: A.C. Zwaga

De aantallen uit inventarisaties die we genoemd hebben, hadden betrekking op broedparen. In de totale telresultaten over een jaar worden ook doortrekkers en wintergasten meegeteld. Om de trend voor de broedvogels te bepalen heb ik de gemiddelde aantallen per telling voor de periode mei-juni berekend. In deze periode is de voorjaars trek afgelopen en de najaars trek is nog niet begonnen, zodat we mogen aannemen dat we alleen met broedvogels te maken hebben. De resultaten staan in grafiek 3. We zien een snelle afname tot 1980, daarna schommelen de aantallen tot ongeveer 1996 op een laag niveau. Na 1996 zijn de aantallen te verwaarlozen. Deze resultaten bevestigen het beeld dat de Watersnip in de loop van de jaren zeventig vrijwel is verdwenen, maar dat er daarna toch nog wel wat broedgevallen kunnen zijn geweest.

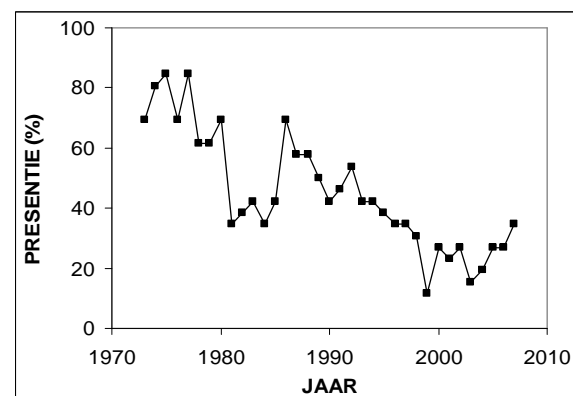
Het valt op dat bij de inventarisatie in 1989 nog wel broedgevallen werden gevonden, terwijl wij geen enkele Watersnip meer telden. Men moet bedenken dat wij waarnemen vanaf

de wegen. Bij een goed gecamoufleerde soort als de Watersnip is de kans dat hij vanuit een auto waargenomen wordt als hij blijft zitten erg klein. Ook is het waarschijnlijk dat de overgebleven broedgevallen in een rustig stuk van de polder lagen, dus ver van de wegen. Als dat zo is vinden wij bij onze tellingen een sterkere achteruitgang dan er in werkelijkheid optreedt. Incidentele waarnemingen, die er ook na 1990 nog zijn, zouden er op kunnen wijzen dat de Watersnip zich als broedvogel in heel kleine aantallen heeft gehandhaafd. Het afgelopen jaar is er waarschijnlijk één broedgeval geweest op een plas-dras gemaakt grasland in het natuureservaat in de Noordpolder te Veld (bron: Jan Roodhart, beheerder van Natuurmonumenten).

Figuur 3. Gemiddeld aantal getelde Watersnippen voor de periode mei-juni (broedtijd)

Ook uit de presentie blijkt de sterke afname van de Watersnip. De presentie is het aantal tellingen waarbij wij een Watersnip zagen, gedeeld door het totale aantal tellingen.

Figuur 4. Presentie van de Watersnip per jaar

Figuur 4 toont dat vanaf 1973 de presentie gemiddeld met 4% per jaar is teruggefallen. De toename rond 1985 is waarschijnlijk voor een belangrijk deel een gevolg van de tellingen

in de Oostermeent. We hebben helaas niet voor alle jaren gedetailleerde gegevens, maar de beschikbare getallen geven aan dat er toen in de Oostermeent relatief vaak Watersnippen werden gezien. De laatste tien jaar blijkt de presentie niet significant meer af te nemen. Ook de getelde aantallen doortrekkers tonen de laatste jaren geen significante verandering.

In het begin van de tellingen zagen we Watersnippen in het hele gebied. Ook in de

broedvogelinventarisaties vond men over het hele gebied territoria. Sinds het midden van de jaren negentig zien we echter verreweg de meeste Watersnippen in het telgebied Noord, dus in de Noordpolder te Veld en de Maatpolder. Ook uit de presentie per telgebied blijkt dat sinds die tijd de meeste waarnemingen in Noord plaats vinden. Het lijkt aannemelijk dat de aanwezigheid van het reservaat, met zijn relatief hoge grondwaterstand en daardoor zachte bodem, hierbij een rol speelt.

Geraadpleegde literatuur

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Terlouw, R. & R. de Wijs 1990. Weidevogelonderzoek in het landinrichtingsgebied Eemland 1989. Nummer 31. Publikaties DBL, Utrecht.

Nest(plaats)trouw

Paul Voorhaar

Foto: Paul Voorhaar

Meerkoeten behoren niet bepaald tot een mijn favoriete soorten. Toch kunnen ze zo af en toe opmerkelijk gedrag vertonen. In de boerensloot achter ons huis broedt jaarlijks een stelletje Meerkoeten. Doordat er veel kraaien, reigers,

meeuwen en snoeken op de loer liggen voor de eieren en jongen is de kans dat de jongen het halen heel erg klein. Nadat ze de eerste poging bij ons gewaagd hadden, werd het tweede nest een eindje verderop gebouwd. Na het uitkomen van de eieren was het weer aftellen geblazen: drie, twee, één. En toen gebeurde er iets vreemds.... Terwijl de Zwarte Kraaien verwoede pogingen deden het overgebleven jong uit het water te pakken, zwommen de ouders met jong naar de oude nestplaats. Plaats, want door de regenval was het water gestegen en was er niets meer te zien. Het jong werd nauwelijks gevoerd en de ouders begonnen als een bezetene het nest opnieuw te bouwen. Na een paar uur was er weer sprake van een nest, kon het jong erop klimmen en was veilig voor het gevaar van onderen: snoeken. Na een paar dagen was echter ook dit jong spoorloos en door de "mooie" zomer verdween ook dit nest uiteindelijk onder water. Toch bleven de oude vogels iedere avond precies op die plek in het water staan. Er werd geen nieuw nest gemaakt en zeker een maand lang stonden ze iedere avond op 'hun' plek in het water.

Grote Zilverreigers jagen tussen Kolganzen op Veldmuizen

Reigers verblijven graag te midden van ganzen. Ze doen dat niet voor de gezelligheid, zo ontdekte Dirk Prop, maar hebben een héél goede reden: meer Veldmuizen.

Dirk Prop

Bij mijn bezoeken aan de westelijke Eempolder (Utrecht) in januari 2008 viel op dat Grote Zilverreigers zich vaak bij groepen Kolganzen ophielden. In het gebied (2450 hectare) bevonden zich veelal zo'n 40 zilverreigers. Deze waren verspreid over de polder waar te nemen, soms in kleine groepjes, maar bij grote groepen ganzen traden opvallende concentraties op, die op konden lopen tot meer dan 20 exemplaren. Tussen de ganzen was de gemiddelde groeps grootte 6.5 reigers, en daarbuiten slechts 1.4. De reigers hadden een voorkeur voor de periferie van de ganzengroep op een tiental meters afstand, maar ze begeven zich ook wel tussen de ganzen. Van de 322 waargenomen reigers in januari 2008 bevond zich 50,4% tussen of bij de ganzen, wat veel meer is dan wanneer zij onafhankelijk van ganzen zouden opereren. In dat geval zou dit percentage gelijk zijn aan het deel van de oppervlakte dat de ganzengroepen bestreken (ca. 2 %).

Overigens is een dergelijk gedrag van Grote Zilverreigers ook elders in Nederland waargenomen, zoals bijvoorbeeld in de Ooijpolder (pers. med. Berend Voslamber).

Wat kan de reden zijn van dit merkwaardige "stalkgedrag"? Dat de zilverreigers de ganzen opzoeken uit veiligheidsoverweging lijkt niet aannemelijk, omdat ze in het gebied weinig van predatoren te duchten hebben. Kan het gedrag te maken hebben met de Veldmuizen die in de wintermaanden een belangrijke prooi voor de reigers vormen (Voisin 1991)? De reigers vertonen in de weilanden van de Eempolders hun karakteristieke jaaggedrag. De vogels lopen met lange, bedaarde passen, blijven spiedend staan, strekken de hals, om vervolgens met een snelle stoot van de snavel toe te slaan. De spartelende muis wordt een paar keer in de snavel heen en weer gemaneuvreerd en vervolgens in één keer opgeslokt.

Om te onderzoeken of er een verschil is in jaagsucces, heb ik de muizenvangsten van de reigers die tussen ganzen foerageerden

vergeleken met die van de reigers elders in het terrein. Ik volgde telkens een groepje reigers en noteerde het aantal gevangen muizen. Totaal heb ik zo 232 muizenvangsten geregistreerd. De reigers die verspreid over de polder foerageerden ving gemiddeld 1,79 muis per uur. Tussen de ganzen was het vangstsucces met 3,3 muizen per uur bijna dubbel zo veel. Dit "ganzeneffect" kan in werkelijkheid nog hoger zijn. Het is namelijk niet te verwachten dat de ganzen op de beste muizenpercelen foerageerden terwijl de solitaire reigers dat allicht wel deden.

Zilverreigers tussen Kolganzen Foto: Dirk Prop

Overigens kende de volgzzaamheid van de reigers grenzen. Als de ganzen in het centrale deel van de polder graasden, waar veel minder Veldmuizen zitten als gevolg van de hoge waterstand, haakten de reigers af. Deze waarnemingen lijken er op te wijzen dat de reigers hun muizenvangsten optimaliseren door hun terreinkennis te combineren met een verwachte meeropbrengst tussen de ganzen.

We hebben kennelijk te maken met een voorbeeld van commensalisme, waarbij de ene soort (Grote Zilverreiger) profiteert van de aanwezigheid van de andere (Kolganzen). Er zijn vergelijkbare situaties bekend waarbij vogels profiteren van concentraties aan prooien die ontstaan dankzij de aanwezigheid van andere diersoorten. In zuidelijke landen vormen zilverreigers tussen het vee die op zoek zijn naar opgejaagde insecten een gewoon

verschijnsel (Scott 1984, Ewbank 1996); een ander voorbeeld zijn meeuwen die profiteren van vissen die bijeengedreven worden door pinguïns (Favero & Coria 2007). Bij onze Zilverreigers is het voordeel niet zozeer dat de dichtheid van de prooidieren tussen de ganzen groter is – misschien zelfs integendeel – maar op de één of andere manier weten ze de Veldmuizen hier efficiënter te bemachtigen. De vraag is, wat hiervan de oorzaak is. Omdat de ganzen de vegetatie kort houden neemt de zichtbaarheid van de muizen toe.. Hoewel dit effect in geringe mate mee kan spelen, kan dit niet verklaren waarom de reigers worden aangetrokken door de aanwezigheid van de ganzen in telkens wisselende percelen. In eerste instantie meende ik de verklaring te moeten zoeken in de mogelijk verminderde schuwheid van de muizen doordat ze steeds de, evident ongevaarlijke, ganzen zien passeren. Dit is echter niet te rijmen met de voorkeur van de reigers voor de periferie van de ganzengroepen, soms zelfs gescheiden door een sloot, op een afstand waarop de ganzen niet of nauwelijks zichtbaar zijn voor muizen.

Wat natuurlijk wel doordringt tot de muizen is het gakkende, kraken, grazen, keffen, kortom de hele mix van geluiden die een grote groep ganzen produceert. Een sterke ondersteuning, dat geluid hier een rol speelt is dat de reigers nauwelijks worden aangetrokken door de eveneens talrijke, maar veel minder luidruchtige Knobbelzwanen en Kleine Zwanen. We moeten ons overigens niet voorstellen dat de muizen bij de ganzen massaal in de vegetatie rondkruipen. Meestal zag ik de reigers pas na minutenlang spieden

toeslaan, waarbij soms zichtbaar was dat de snavel tot in de opening van het hol doordrong. Dit wekt de indruk dat de muizen vanuit de opening van hun hol worden weggevangen. Er zijn twee verklaringen hoe zilverreigers kunnen profiteren van de geluiden die de ganzen produceren. In de eerste plaats kan het zijn dat de muizen nieuwsgierig of gealarmeerd bovengronds poolshoogte komen nemen. In de tweede plaats is het mogelijk dat de rondlopende zilverreigers minder snel worden opgemerkt door de muizen als gevolg van alle omgevingsgeluiden. Nader onderzoek naar het gedrag van Veldmuizen zal aan moeten tonen welke theorie juist is.

Veel vragen blijven onbeantwoord, waarvan ik er enkele noem. Hoewel de Blauwe Reiger niet systematisch is geteld, lijkt ook deze soort het “ganzeneffect” ontdekt te hebben. De aantrekkingskracht is voor de Blauwe Reigers echter minder groot. Er zijn gemiddeld ongeveer evenveel zilverreigers tussen de ganzen te vinden als Blauwe Reigers, terwijl de Blauwe Reiger in de Zeepolder minstens tweemaal zo talrijk is. Vanwaar dit verschil tussen de twee reigersoorten? In de Eempolders was de dichtheid aan muizen in 2007/2008 zeer hoog, er was duidelijk sprake van een muizenpiekjaar (van Apeldoorn 2005). Zou het gedrag van de reigers alleen in dergelijke jaren optreden? Ook Buizerds lijken aangetrokken te worden door de ganzen; profiteren deze roofvogels ook? Het is duidelijk dat verder onderzoek nodig is naar dit boeiende en niet eerder opgemerkte fenomeen van muizeneters die groepen ganzen escorteren.

Dank aan Jouke Prop voor zijn kritische commentaar op eerdere versies van dit artikel en Jan Mooij voor het doorgeven van waarnemingen.

Literatuur

- Van Apeldoorn, R.C. 2005. Muizenplagen in Nederland: oorzaken en bestrijding. Alterra-rapport 1234, Wageningen.
- Ewbank D. 1996. Some aspects of bird-mammal associations from the Indian plains and the Zimbabwe Plateau. *Journal of the Bombay Natural History Society*. 93: 34-38.
- Favero, M & Coria, N. B. 2007. Feeding aggregation and diets of seabirds at Gerlache Strait, Antarctica. *Acta Zoologica Sinica* 53 (3) : 425-430
- Scott, D. 1983. The feeding success of cattle egrets in flocks. *Animal Behaviour* 32: 1089-1100
- Voisin C. 1991. The herons of Europe. T. & A.D. Poyser, London.

Dit door de redactie bewerkte artikel is eerder in 2008 verschenen in Limosa 81(1): 24-26.

Natuurontwikkeling in het Eemmeer

Rijkswaterstaat gaat in het kader van het 'Projectplan Natuurontwikkeling IJsselmeergebied' in het meest westelijk deel van het Eemmeer nieuwe natuur ontwikkelen. De plek die daarvoor is gekozen grenst direct aan de zuidoostzijde van de Stichtse Brug, Het streefbeeld hiervoor is een complex van open water, slikplaten, eilanden en rietmoeras. De slikplaten worden opgebouwd van materiaal dat afkomstig is uit het onderhoud van de vaargeul in het Eemmeer. Het gebied vormt een voor de natuur interessante brede overgangszone tussen land en water. Het moet in onderlinge samenhang ontwikkeld gaan worden met het oog op watervogels, waadvogels, steltlopers en moerasvogels.

Marc van Houten

Het Eemmeer en Gooimeer ontstonden als verzoete overblijfselen van de voormalige Zuiderzee toen Zuidelijk Flevoland werd drooggelegd (1968). Het Eemmeer ontvangt vooral water uit de Gelderse Vallei via de Eem; een kleiner deel wordt aangevoerd vanuit de Veluwerandmeren.

In de periode 1963-1965 is ten oosten van de toekomstige Stichtse Brug het eiland De Dode Hond aangelegd met bagger uit de vaargeul. Dit eiland bestaat nu binnen de ringdijk hoofdzakelijk uit moerasbos.

Bij de aanleg van de Rijksweg A27 door de Oostermeent (gemeente Blaricum) in 1979 kwamen grote hoeveelheden grond vrij die Rijkswaterstaat kwijt moest. Besloten werd om van deze grond, bestaande uit grof tot fijn zand, veen en klei, een voorland op te spuiten ten oosten van het talud van de Stichtse Brug. Dit geschiedde in maart 1980, met de bedoeling dat deze stort zich zou ontwikkelen tot een waardevol natuurreservaat.

De slikplaten waren circa tien hectare groot en liepen langzaam af in het water, waardoor er een groot oppervlak van ondiep water bleef

bestaan. Als, afhankelijk van de windrichting, het waterpeil van het Eemmeer zakte vielen er een aantal platen droog en deze werden vooral aantrekkelijk voor steltlopers.

Achteraf gezien is de opzet van het opspuiten zeer geslaagd, want al snel werden de voedselrijke slikplaten bevolkt door vele honderden tot duizenden foeragerende vogels. Ook werden in de loop der jaren meer en meer verschillende soorten waargenomen, reden waarom het gebied al snel bekend werd bij vele vogelaars. Een reeks van zeldzame soorten, waaronder enkele dwaalgasten, trok zelfs soortenjagers van over de Nederlandse grenzen naar het slik.

In 1995 is er mede namens de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken een vogelobservatiehut aan de zuidrand van het gebied geplaatst. Ten oosten van de Stichtse Brug is in de jaren negentig van de vorige eeuw het eiland De Visdief opgespoten.

Actuele situatie

In de loop der jaren zijn de slikplaten door het inklinken van het gestorte materiaal onder water komen te liggen. Ook een aangelegde zanddam ligt ongeveer een meter onder water. Op de hogere delen ontwikkelde zich een rietveld met enkele lage wilgenbosjes.

Het Eemmeer, als onderdeel van Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, heeft de status van Vogelrichtlijngebied (1994). Daarnaast is het Eemmeer, waarvan het projectgebied het meest westelijke deel is, onderdeel van het Natura 2000-gebied 77. Deze Europese beschermingsstatus als Speciale Beschermingszone is aan het gebied toegekend vanwege de grote waarde voor enkele vogelsoorten van open water en rietmoerassen:

* Fuut
* Aalscholver
* Kleine Zwaan (1%-norm)
* Grauwe Gans

* Smient
* Krakeend
* Slobeend (1%-norm)
* Tafeleend (1%-norm)

* Kuifeend
* Nonnetje
* Meerkoet

De 1%-norm betreft het voorkomen van soorten waarvan minimaal 1% van de Noordwest-Europese populatie van het gebied gebruik maakt. Vermeldenswaard zijn de honderden ruiende Casarca's in juli, augustus en september.

Toekomstbeeld

In de inrichtingsschets 'Natuurontwikkeling Eemmeer' zijn vier inrichtingselementen opgenomen: eilanden, slikplaten, rietmoeras en open water. Dit laatste element is in feite een resultante van de andere drie. Het wordt als zodanig niet aangelegd, maar is wel de kern van het projectgebied. Het natuurgebied krijgt een omvang van ongeveer 25 hectare en ligt ten oosten van de Stichtse Brug tegen de bestaande rietvelden van het Voorland Stichtse brug aan. De vier inrichtingselementen zijn:

Eilanden op zanddam

Het gebied wordt aan de oostelijk gelegen waterkant omsloten door een onder water liggende zanddam van 30 à 35 meter breed. Deze ophoging voorkomt dat het opgespoten slib zich verspreidt in het Eemmeer buiten het projectgebied. Daarnaast blijft de golfslag binnen het gebied beperkt. Deze ophoging zal de in- en uitstroom van water echter niet belemmeren.

De loop van de zanddam zal vanaf de vogelhut naar het bestaande eiland De Visdief aangelegd worden. Daarna loopt deze dam met een boog naar de bestaande strekdam, gelegen aan het eind van het pad onder de Stichtse Brug. Op dit laatste stuk worden twee nieuwe eilanden aangelegd, die een kale zandbodem zullen krijgen. De zandeilanden zorgen voor luwte in het natuurgebied en kunnen ruimte bieden aan zogeheten kale-grond-broeders.

Slikplaten

Binnen de zanddam met de drie eilanden worden twee slikplaten aangelegd. Het materiaal dat hiervoor nodig is, bestaat uit slib en zandig slib, is afkomstig uit de vaargeul van het Eemmeer. Deze hoofdvaargeul wordt weer op diepte gebracht van de Stichtse Brug tot aan de jachthaven bij Bunschoten. De slikplaten krijgen een gezamenlijk oppervlak van circa twaalf hectare; de noordelijke plaat meet circa zeven hectare en

de zuidelijke plaat 4,7 hectare. De belangrijkste functie van de platen is foerageergebied voor grote waadvogels, steltlopers en eendensoorten als de Bergeend. De platen zullen bij het huidige peilbeheer in de winter gemiddeld tien centimeter droogvallen en in de zomer tien centimeter onder gemiddeld niveau. Er is dus bijna steeds een fijnmazige afwisseling tussen plekken die wel en niet onder water staan.

Rietmoeras

Om de kwaliteit en diversiteit van de bestaande rietoever te herstellen, wordt die op twee plaatsen aangevuld met een flauw talud waarop zich waterriet kan ontwikkelen. De bodem van zo'n waterrietvegetatie dient nagenoeg constant een paar decimeter onder water te liggen en hoogstens enkele dagen droog te vallen. Voor dit herstel van het waterriet is gekozen voor de beide 'oksels' van het grote rietmoeras aan de zijde van het oude land bij de Stichtse Brug.

Open water

In de zomer is het hele gebied tussen eilanden en rietmoeras - bij hoger peil - één watervlakte met slechts hier en daar een kopje van de slikplaten. In de winter zullen de slikplaten als aaneengesloten vlakten zichtbaar zijn, maar dan ook is de uitgestrektheid van het water beeldbepalend. Dit geldt voor het water rondom de beide slikplaten, maar ook voor de watervlakte tussen de platen is met een breedte van 150 meter een groot open water. Door de vorm en locatie van de slikplaten blijven dus ruime watervlakten aanwezig, waarmee het gebied zijn functie als rustgebied voor watervogels behoudt.

Beheer

Het beheer van het nieuw aangelegde natuurgebied komt in handen van Staatsbosbeheer, die reeds de bestaande voorlanden van de Stichtse Brug en de twee eilanden De Dode Hond en De Visdief beheert. Het beheer van de eilanden bestaat uit het jaarlijks verwijderen van vegetatie. Eén keer in de drie jaar wordt de bovenlaag van de bodem gefreesd en het organisch materiaal afgevoerd. Indien er geen onderhoud wordt gepleegd op de eilanden zal de geschiktheid als broedbio-

toop voor mogelijke soorten als Visdief en Kleine Plevier tijdelijk zijn. Daarmee zal het nabije toekomstbeeld van de eilandjes hetzelfde zijn als dat van het eiland de Visdief nu. Uitgangspunt van de aanleg van de slikplaten is dat eventueel zaad van planten in de natte omstandigheden van de zomer bij zomerpeil niet ontkiemen. Eventueel ontkiemde ruigte-soorten worden vóór de eerste zaadzetting verwijderd.

Het beheer van het natte rietmoeras bestaat ook uit het eens in de vijf jaar maaien, bij voorkeur bij ijsgang. Per maaibeurt komt het er op neer dat een derde van het totale oppervlak wordt gemaaid, dus in twee van de vijf winters niet maaien. Hierdoor komt er variatie van overjarig riet. Het open water wordt vrijgehouden van opgaande begroeiing.

Vogels

De drie eilanden hebben als doel broedgelegenheid te bieden voor met name Visdief, Dwergster, Kokmeeuw, Kleine Plevier en Kluut. Met de aanleg van de twee slikplaten worden inmiddels verdwenen natuurwaarden hersteld. Steltlopers, waadvogels, Lepelaar en Bergeend kunnen dus volop gebruik maken van deze nieuwe (in feite: herstelde) voedselbron.

Door de ligging ten opzichte van het waterpeil zal het nieuw gevormde rietmoeras duurzamer zijn dan de velden waaruit zich de huidige rietvegetaties hebben ontwikkeld. Doelsoorten zoals met name Grote Karekiet en Snor zullen zich hier weer kunnen vestigen en ook zal dit nieuwe onderdeel van het rietmoeras gaan fungeren als paai- en schuilplaats voor vissen. Na de voorgenomen inrichting zal in het projectgebied, binnen de zanddam met daarop de drie eilanden, open water het beeld nog steeds volledig bepalen. De watervogels die dit gebied vooral in de winter opzoeken, zullen nog steeds op de grote aaneengesloten ondiepe watervlakten een geschikte plaats kunnen vinden om te rusten. Aan doelsoorten denkt men aan eenden, ganzen en zwanen, Fuut, Aalscholver en Meerkoet.

Hierbij dank ik opzichter Rein Berends van Staatsbosbeheer voor zijn gastvrijheid, waarbij ik het dossier Eemmeer/Stichtse Brug' mocht doornemen

Geraadpleegde literatuur

Dieperink, P. 1983. Kluten, Plevieren en Sterns. Broedgevallen bij de Stichtse Brug in de jaren '80-'83. De Korhaan 17(4):89-91.

Van der Linden M.G.A.M. & Borsje W. 2006. Inrichtingsschets natuurontwikkeling Eemmeer. Rijkswaterstaat, directie IJsselmeergebied.

Planning

Rijkswaterstaat heeft half februari van dit jaar een start gemaakt met de aanleg van een deel van de meest noordelijk gelegen zanddam, vanuit de bestaande strekdam aan het eind van het pad onder de brug. In verband met het broedseizoen zijn de werkzaamheden niet lang daarna tijdelijk gestaakt.

Het project wordt uiterlijk eind 2008 opgeleverd.

Toekomst

De plannen en de bijbehorende vooruitzichten voor deze nieuwe natuur zien er goed uit. Ook de omstandigheden zijn goed om met name in het bestaande gebied slikplaten als voedselbron en kale eilanden als broedbiotoop aan te leggen.

In de toekomst zal blijken of in de 'Inrichtingsschets natuurontwikkeling Eemmeer' van Rijkswaterstaat goede keuzes zijn gemaakt; of de slikplaten wel of niet (weer) zullen gaan inklinken en vervolgens onder water komen te liggen en of de eilandjes voldoende 'kaal' gehouden worden.

Hoewel resultaten uit het verleden geen garantie bieden voor de toekomst, zal het ongetwijfeld zeer interessant zijn de ontwikkelingen in het nieuwe gebied de komende jaren te volgen en nog meer om het te bezoeken.

Schets van het natuurontwikkelingsgebied Eemmeer. Op de achtergrond de Dode Hond.

Bron: Kort bestek. Ingenieursbureau BCC.

Stand van de Huismus in de Gooi- en Vechtstreek in 2007

Het gaat niet goed met de Huismus. Vooral in de grotere steden is de afname aanzienlijk. Reden voor SOVON en Vogelbescherming Nederland om deze vogel op de Rode Lijst te zetten. Toch is deze maatregel gebaseerd op verrassend weinig kwantitatief onderzoek van enige omvang. Reden voor de VWG om de Huismus tot ‘Vogel van het jaar 2007’ uit te roepen en tellingen te organiseren met het doel een beter inzicht te krijgen in de verspreiding van deze soort binnen het werkgebied van de VWG. Aan dit onderzoek werkten een groot aantal leden en niet-leden mee.

Guus van der Poel & Bianca Jansen

Omdat Huismussen hun leefgebied in de bebouwde omgeving hebben, zijn ze niet zo gemakkelijk te tellen. De gebruikelijke telmethoden hebben als nadeel dat ze, door de beperkte zichtlijnen, tot onderschatting van de aantallen leiden. We kozen daarom voor een werkwijze waarbij de vogels met voedsel naar een vaste plaats gelokt werden. Deelnemers strooiden daartoe een mengsel van zaden en granen, dat onder de naam ‘Strooivoer’ in de detailhandel te verkrijgen is. Gedurende veertien dagen achter elkaar gebeurde dit op een vast tijdstip en op een vaste plaats in de buurt van hun eigen woning. We gaven de raad het voer op de grond te strooien in de buurt van enig dekkinggevend struikgewas. Vanaf vijf minuten na het strooien telden deelnemers gedurende dertig minuten het aantal Huismussen dat op het strooigoed afkwam. Er waren twee telperioden: in het voorjaar vóór het begin van het broedseizoen (15 maart tot 1 april) en na afloop van het broedseizoen (15 augustus tot 30 september).

Deze werkwijze is juist voor Huismussen zo geschikt, omdat het koloniebroedende standvogels zijn met een beperkte actieradius. Bower (1999) heeft bij een kolonie Huismussen in Hamburg vastgesteld dat mussen hun kostje opscharrelen binnen een straal van slechts 70 meter rond de broedplaats. Mussen hebben bovendien snel door dat er ergens regelmatig wat te halen valt. Al binnen een week verzamelen ze zich iedere dag in het struikgewas, ruim voor het tijdstip van voeren. Het duurt dan meestal niet lang of de hele club strijkt neer op het voer en begint ijverig te pikken.

Deelnemers ontvingen een telformulier, een handleiding en een enquêteformulier. Op het telformulier konden zij aangeven op welke datum zij begonnen waren met tellen en op welk tijdstip er gevoerd werd. Geteld werden

het maximale aantal mussen en het maximale aantal mannetjesmussen per dag. We vroegen ook in te vullen welke andere vogels -en hoeveel - in de teltijd gezien waren.

Op het enquêteformulier stonden vragen over de woonomgeving: welk type huis, de ouderdom van het huis, aantal en grootte van de eventuele tuinen en ook hoe lang men er al woonde. Er waren ook vragen over de geschatte ontwikkeling van de mussenstand rond de woning over de jaren heen, de frequentie van voeren tijdens elk seizoen en het kennisniveau van de deelnemer.

Niet alle verkregen resultaten zullen hier behandeld worden. We concentreren ons nu op de aantallen per gemeente, op de gevolgen van leeftijdsverschillen van de huizen en op de invloed van verschillen in voerfrequentie door het jaar heen.

Sommige deelnemers bleken zo dicht bij elkaar in de buurt te wonen, dat te verwachten was dat ze elkaar zouden beconcurreren bij het lokken van de mussen. Daarom zijn de afstanden tussen de telposten bepaald. Als telposten op minder dan 400 meter van elkaar lagen en de veertiendaagse telperiode en tevens de teltijd van 30 minuten samenvielen, met een marge van respectievelijk één dag en/of half uur, namen we het maximum aantal getelde mussen van deze telposten samen. Het betrof zes telpunten, die dus drie waarnemingen opleverden. Elf andere deelnemers vielen af vanwege het inleveren van onvolledig ingevulde tel- en/of enquêteformulieren. Er restten in het voorjaar daardoor 64 bruikbare tellingen. Twintig deelnemers hebben ook in het najaar mussen geteld.

De gegevens van de telformulieren werden ingevoerd in datasheets in Ms Office Excel 2007. Per telpunt werd het maximum aantal Huismussen en het maximum aantal mannetjes

Huismussen bepaald dat in de veertien telperioden van 30 minuten was waargenomen.

Resultaten

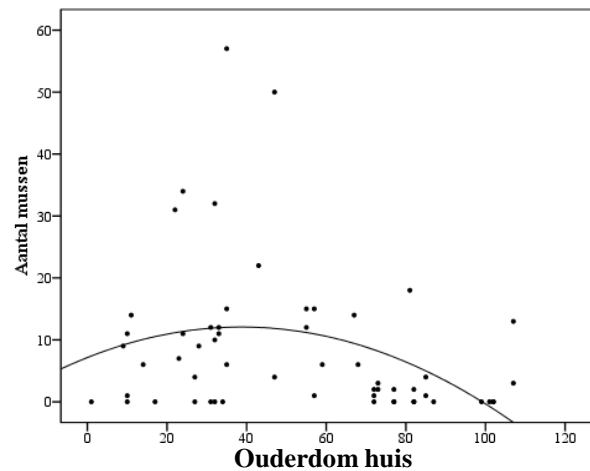
Tabel 1 toont per gemeente het aantal telposten, het aantal telposten waar geen enkele Huismus zich heeft laten zien en het gemiddelde van de maxima van de telpunten. Het is duidelijk dat er grote verschillen in musdichtheid tussen de verschillende gemeenten bestaan.

Plaatsnaam	Aantal telposten	Zonder mussen	Aantal mussen
Buiten het werkgebied VWG			
Almere	2	0	6.5
Diemen	3	1	1.0
Soest	2	0	4.0
Totaal	7	1 (14%)	3.4
Kleinere woonkernen			
Ankeveen	3	0	29.0
Blaricum	2	2	0.0
Eemnes	1	0	10.0
H'sumse Meent	2	0	11.5
Laren	5	1	7.4
Loosdrecht	1	1	0.0
Muiden	2	0	20.5
Nederh. den Berg	1	0	15.0
Weesp	10	0	17.2
Totaal	27	4 (15%)	14.3
Stedelijk gebied			
Bussum	9	4	4.0
Hilversum	8	4	0.8
Huizen	5	1	14.6
Naarden	8	4	4.0
Totaal	30	13 (43%)	4.9

Tabel 1: Voorjaar 2007. Aantal telposten zonder en met Huismussen per gemeente.

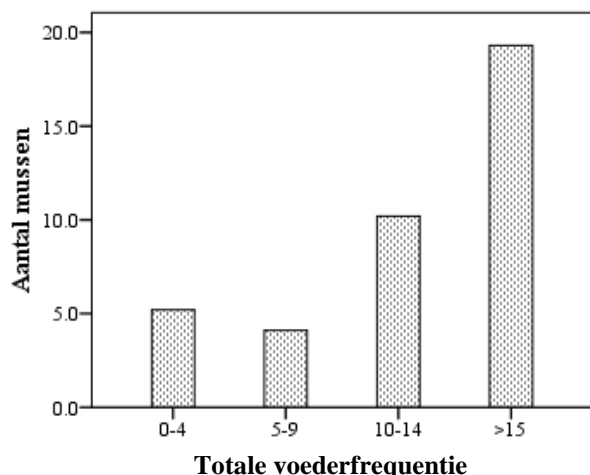
Omdat er in de meeste kleinere gemeenten begrijpelijkerwijs weinig tellers meededen, zijn de gegevens onder de noemer 'Kleinere woonkernen' bij elkaar genomen en vergeleken met de telposten in de grotere stedelijke agglomeraties van Naarden-Bussum, Hilversum en Huizen. Het aantal telposten in de kleinere woonkernen en in het stedelijke gebied is ongeveer even groot (27 vs. 30), zodat beide gebieden goed vergelijkbaar zijn. We zien dat in de kleinere woonkernen het aantal Huismussen gemiddeld bijna drie keer zo hoog is als in het stedelijke gebied (14.3 vs.

4.9), terwijl het aantal telposten zonder Huismussen bijna drie keer zo laag is (15% vs. 43%). Hoewel deze uitkomst niet verrassend is (zie de aanhef van dit artikel), zijn dit voor zover wij weten de eerste 'harde' gegevens op dit gebied, voor Nederland.

Figuur 1. De leeftijd van de woning en het aantal Huismussen

In ons vorige onderzoek in het voorjaar van 1998 (Van der Poel, 1998^b) vonden we een negatief, lineair verband tussen het maximum aantal Huismussen en de leeftijd van het woonhuis bij de voerplek. Hoe ouder de woning, hoe minder mussen in de omgeving. In figuur 1 is deze trend ook wel zichtbaar, maar het verband is niet meer lineair. De trend buigt om naar een positief verband bij de allerjongste huizen, terwijl we wel een negatief verband zien bij huizen ouder dan 40 à 50 jaar. Zouden we nu er al iets van merken dat het mussen in de huidige nieuwbouwwoningen onmogelijk gemaakt wordt te nestelen door het verplicht aanbrenge van vogelschroot conform het bouwbesluit van 2003?

Figuur 2. Voeren en het aantal mussen in de tuin

Een van de vragen in de enquête was hoe vaak men de vogels voerde in zijn tuin. Voor elk seizoen (winter, lente, zomer en herfst) kon men de frequentie van het voeren aangeven op een schaal van 0 (=nooit) tot 5 (=dagelijks). In figuur 2 is de voerscore van de vier seizoenen bij elkaar opgeteld en ingedeeld in vier categorieën als aangegeven. Groter dan 15 wil zeggen dat men het hele jaar door (vrijwel) dagelijks voert, terwijl een score van 0-4 wil zeggen dat men het hele jaar door sporadisch of helemaal niet voert. De figuur laat zien dat naarmate men met grotere regelmaat voert, men meer mussen in zijn tuin zal aantreffen. Voeren helpt! Er is nog wel een kanttekening bij te maken. Het is mogelijk dat mensen in de twee laagste categorieën zich laten leiden door de afwezigheid van mussen in hun omgeving en daarom niet of weinig voeren. Echte vogelliefhebbers zullen echter ook in afwezigheid van mussen voeren, want er zijn gelukkig nog genoeg andere vogels die zich graag vertonen op welvoorzene voedertafels.

Huisvlieg

Foto: G. v.d. Poel

Discussie

De resultaten van dit in 2007 uitgevoerde onderzoek stemmen in grote lijnen overeen met de resultaten van ons eerdere onderzoek van 1997/8 (van der Poel, 1998^{a,b}, zie ook www.xs4all.nl/~amvdpoel/index.htm). Uit

Literatuur:

- Bower, S. 1999. Fortpflanzungsaktivitat, Habitatnutzung und Populationsstruktur eines Schwarms von Haussperlingen (*Passer d. domesticus*) in Hamburger Stadtgebiet. *Hamburger avifauna Beitr.* 30: 90-129.
- Melchers, M. 2007. Huisvlieg tellen in Groot-Amsterdam. *Natura* 104: 44-47.
- Van der Poel 1998^a. Hoe doet de huisvlieg het in het Gooi en omstreken? *De Korhaan* 32, 9-10.
- Van der Poel 1998^b. Musarme gebieden in Gooi en Vechtstreek in onderzoek. *De Korhaan* 32, 69-71.
- Vincent, K. 2006. Investigating the causes of the decline of the urban House Sparrow population in Britain. Thesis De Montfort University, Leicester.

beide studies blijkt dat rond oudere huizen weinig of geen mussen (meer) te vinden zijn en dat dit effect het sterkst is in het stedelijke gebied van Naarden-Bussum, Huizen en Hilversum.

Nieuw is dat in de kleinere woonkernen nog steeds bloeiende huisvliegpopulaties te vinden zijn. Wij hopen in een volgend nummer van *De Korhaan* daar dieper op in te gaan. Volstaat nu dat wij hebben gevonden dat op vrijwel elk door ons bezochte boerenerf in het landelijke gebied van onze Gooi- en Vechtstreek, Huisvliegen in behoorlijke aantallen aanwezig zijn (10 à 20 stuks). We maakten daarbij gebruik van de werkwijze die door de stadsecoloog van Amsterdam ontwikkeld is door te inventariseren op de fiets (Melchers 2007).

Dit brengt ons bij de vraag naar de oorzaken van dit merkwaardige verspreidingspatroon dat afgaande op de door SOVON en het CBS verzamelde gegevens vanaf de 80-er jaren is ontstaan. Konden wij in 1998 alleen nog maar speculeren over de oorzaken van deze lokale achteruitgang, nu ligt er het solide werk van Vincent (2006). Daaruit blijkt dat op plaatsen waar de Huisvlieg achteruit gaat, dit hoofdzakelijk te wijten is aan onvoldoende aanwas van jonge mussen. Broedsels op die plaatsen mislukken zeer vaak door gebrek aan geschikt voedsel (bladluizen, insecten(larven), spinnen, enz.) voor de nestjongen, waardoor die of sterven in het nest of te zwak zijn om te overleven na het uitvliegen.

Natuurlijk mogen wij er niet zonder nader onderzoek van uitgaan dat de resultaten van dit Engelse onderzoek ook toepasbaar zijn op de Nederlandse situatie, maar het is niet onredelijk te veronderstellen dat de voedselsituatie voor nestjongen van de Huisvlieg op het platteland en in de kleinere woonkernen een stuk gunstiger is dan in het stedelijke gebied.

IJsvogels

Hans Russer

O, wat zijn dat toch een briljantjes die IJsvogels. Maar ja, dat hoef ik u als Gooise vogelaars niet te vertellen. Dankzij Jelle en de IJsvogelwerkgroep zitten ze nu overal in het Gooi en de Vechtstreek en heeft menigeen deze prachtige vogeltjes al kunnen waarnemen. Mijn eerste IJsvogel kan ik mij nog goed voor de geest halen. Het was eenop 23 januari 1973 voorbij scherend exemplaar in de omgeving van Fort Tienhoven en het was ook mijn eerste bijzondere soort als vogelaar! Er zouden er gelukkig nog veel volgen. Ik denk dat de meesten van u zich ook wel hun eerste ontmoeting met het IJsvogeltje zullen herinneren.

Maar er kleven toch ook wel wat bezwaren aan deze doerakken. Ten eerste hun luidruchtige manier van doen. Ze hadden wat mij betreft ook Krijsvogeltjes geheten mogen hebben. Verder hebben ze de irritante gewoonte om gelijk de aandacht te trekken als ze langs komen schieten of op een takje neerploffen om een visje te vangen. Het heeft mij toch al heel wat ongedetermineerde stipjes hoog in de lucht of een boeiend zangertje in het struikgewas gekost. Op de bekende plek bij de Hilversumse Bovenmeent sta ik regelmatig roofvogeltrek te bestuderen en doe dat altijd bloedserius met vogelaars zoals Hans, Kees en Harry. Het is dan geen tijd voor grapjes en er wordt voortdurend geconcentreerd naar boven getuurd. Degene die nog wel eens probeert een flauwe grap te maken wordt gelijk tot de orde geroepen en dat levert regelmatig de ontdekking van een leuke roofvogel op. Maarr... het komt ook nog wel eens voor dat bijvoorbeeld Kees, die niet kippig is, een spannend stipje hoog in de lucht ontdekt, er ons uiteraard op wijst en we precies op dat moment een IJsvogel horen aankomen. Uiteraard trekt de blauwe parel dan alle aandacht en als we daarna de roofvogelstip weer terug willen vinden lukt dat niet meer. Balen! Tja, misschien was het wel een Dwergarend hoor je dan fluisteren, maar ja die "st.... IJsvogel" ook. En zo wordt de IJsvogel van een vogel die een moment van opperste gelukzaligheid had moeten betekenen een frustratiesoort! Het kan soms raar lopen in ons vogelwereldje.....

In memoriam Aren de Later

Dick A. Jonkers

Na een ongelijke strijd tegen een slopende ziekte is op 27 augustus in Loosdrecht ons lid Aren de Later op de leeftijd van 76 jaar overleden. Aren was enkele tientallen jaren in de Vogelwerkgroep het Gooi actief, maar bleef altijd een werker op de achtergrond. In de periode dat leden van de vogelwerkgroep deelnamen aan de watervogeltellingen langs de grote rivieren was hij vaak van de partij. Ook assisteerde hij bij het nestkastonderzoek en toen hij daarmee gestopt was, konden we bij de timmerochtenden voor nestkasten gebruik maken van zijn kundigheid. Voordat 'Vogels tussen Vecht en Eem' verscheen had hij al heel wat uren in inventarisaties en tellingen gestoken. Na zijn actieve jaren bleef hij wel naar vogels kijken tijdens urenlange wandelingen, waarbij de Hoorneboegsche Heide zijn favoriete wandelgebied was, maar hij stopte met het bijdragen aan de diverse onderzoeken. Soms kwam hij nog op de trektelpost in het Corversbos. Je zag hem dan al van ver aankomen met zijn favoriete alpinopet op. Op de lezingenavonden bleef hij trouw verschijnen. Daar deed hij zijn naam eer aan, want hij verscheen steevast te laat. Op een van die avonden toen het licht al uit was en de lezing al was begonnen kwam hij weer eens voorzichtig naar binnen. Dit ontlokte aan iemand die wist dat hij het was de opmerking: "Welkom mijnheer de Later". Wij en zeker de 'oude garde' zullen Aren missen.

Wie wil onsportief vogelen in Duitsland?

Dit najaar organiseert de Commissie Buitenland een vogelexcursie in Duitsland. Een uitstapje van een paar dagen met méér privacy en comfort dan gewoonlijk, bijvoorbeeld omdat er in een hotel wordt overnacht. Vertrek op 15 oktober, informatieavond op 17 september... voor de snelle beslissers!

André Kerkhof

Het is al weer even geleden dat de Commissie Buitenland een enquête heeft gehouden; het verslag daarvan is ook in De Korhaan gepubliceerd. Naast de teruggezonden enquêteformulieren zijn ook nogal wat opmerkingen geplaatst over zaken die minder goed in het verslag waren te verwoorden. Wat zeker is blijven hangen, is de meermalen gehoorde opmerking dat het meedoen aan excursies toch wel wat vergde van de lichamelijke conditie, soms weinig comfortabel was, soms weinig privacy bood en ook wel dat een hele week wel wat lang was. En de Commissie Buitenland zou de Commissie Buitenland niet zijn als daar niet verder over werd nagedacht.

De doelgroep was snel geformuleerd: meestal de leden van zo ongeveer het eerste uur, vitaal genoeg om mee te doen met activiteiten die niet te veel sportiviteit vergen, levendig genoeg om gezellig mee te kwekken over hoe fijn het vroeger wel niet was en geïnteresseerd genoeg om met anderen op te trekken.

Hotel-Restaurant Jägerhof Flaesheim

Het was even zoeken, maar een bijzonder goede bestemming is gevonden in Duitsland: op precies 200 autokilometers van 't Gooi, in het prachtige gebied van "Naturpark Hohe Mark", in het plaatsje Flaesheim (heel goed zoeken op de kaart, het heeft nog geen 1.900

inwoners), onderdeel van de Duitse gemeente Haltern am See in de deelstaat Noord-Rijnland-Westfalen. In de directe omgeving zijn bossen, heidevelden, meren (een Duitse See is bij ons een meer), pittoreske dorpjes, een omgeving om van de genieten. De eigenaren van het gemütliche familiehotel Jägerhof Flaesheim, Doris und Hans Hermann Grafe, vinden het prachtig: een stelletje maffe Hollanders die zich een paar dagen door hen willen laten verwennen (half-pension) om wat vogeltjes te zien. Hans maakte direct al plannen om er dan met paard en wagen op uit te gaan. En hij kent wel een boswachter voor een mooie excursie in de nabijheid. Voor de Commissie Buitenland was het duidelijk: de zoektocht naar een geschikte locatie was ten einde: een eenvoudig maar goed hotel, een mooie omgeving, op redelijke afstand van huis, wat wil je nog meer.

Wim le Clercq bespreekt in het kantoor (onder de parasol buiten) de zaken met de hotelier

Het plan is om op woensdag 15 oktober a.s. voor enkele dagen te gaan. Het maximale aantal deelnemers is 20: er zijn 10 tweepersoons kamers. Voor meer gegevens wordt een informatieavond gehouden op woensdag 17 september a.s. om 20:00 uur in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 262 (hoek Diependaalselaan), 1215 JV Hilversum.

Foto's: André Kerkhof

Voor de foto van een: 'Kraakheldere kamer met toilet en douche of bad' is geen plaats meer (red.).

Excursieverslag rondje Noord-Holland

Zoiets leg je niet vast. Niet op je digitale scherm of met verf en linnen. Misschien nog wel dat getemperde licht onder een dreigende wolkenlucht. En de glanzende slikvlakte met de grijze Waddenzee erachter. Maar hoe schilder je de zilte geur? En hoe leg je die zwarte driehoek vast, die als je er de kijker op richt, verandert in een mozaïek van 7 à 8000 Scholeksters, met ervoor een bruine veeg van 3000 Wulpen? En dan die hagelslagspikkels langs de waterlijn van zo'n 400 roepende Tureluurs? Om maar te zwijgen van de onvermoeibaar heen en weer rennende Goud- en Zilverplevieren: de eerste in winterkleed, de laatste nog bijna helemaal in prachuitvoering! En dan de naar valeriaan ruikende ruigte met zijn oranje-bruin en geeltinten, langs het diepgrijze basalt. Alles bij elkaar maakt de havenmond van Den Oever tot een belevenis, een schilderachtig, maar niet vast te leggen natuurparadijs.

Carel de Vink

We vertrokken op zondag 24 augustus met nog net geen 20 'man', verdeeld over zes auto's uit Bussum-Zuid. Een van de auto's had nog een missie te volbrengen in Huizen (Oeps, die sleutel!). De rest vertrok alvast naar een van de parkeerstroken langs de Oostvaardersdijk. Daar begon het kijkfestijn: zwermen Visdieven, de al merkbaar treklustige Boeren- en Oeverzwaluwen, overal Witte en Gele Kwikstaarten. Bruine Kiekendieven boven het riet, die weggedoken Watersnippen de stuipen op de vleugels bezorgden. Moeilijk te traceren Baardmannetjes. En als 'topper' twee zwemmende Toppers in eclipskleed. Eenmaal voltallig reden we tussen watervlakten, bedekt met tapijten van duizenden Kuifeenden door naar Enkhuizen.

Kuifeend

Foto: Joost Beekman

Ons doel: plasjes nabij het Robbenoordbos, daarna naar Den Oever en vervolgens de vloeivelden bij Mariëndal. En als afsluiting De Putten bij Petten.

De ochtendzon en nevels maakten plaats voor een dik wolkendek, waaruit nauwelijks regen

viel. Het gedempte licht bleek optimaal voor het bewonderen van allerlei steltlopers. We zagen Zwarte Ruiters in alle varianten van zomer- tot winter- en jeugdkleed, vergeleken deze met Groenpootruiters, Witgatjes, Kemphanen in overgangskleed, kemphennen en Bosruiters.

Kemphaan

Foto: internet

Een Sperwer joeg Spreeuwen en Watersnippen de lucht in. Een vleugellamme Grutto trok de aandacht door zijn witte vleugelstreep. Kluten en Grauwe Ganzen, Berg- en Krakeenden, Wintertalingen, ze werden allemaal bewonderd. Bovendien bleek een valkje op de kijkhut een Smelleken met prooi!

Bij Den Oever en omgeving zagen we minder Zwarte Sterns en Visdieven dan in voorgaande jaren. Maar Kluten en Lepelaars - deels met felgele ringen aan beide poten - zorgden met de aanwezige Bergeenden voor witte velden in het donkere oeverwater. Aalscholvers zagen we overal, net als Buizerds, Torenvalken, Boeren- en Huiszwaluwen.

Futen vormden deze tocht een hoofdstuk apart. Naast de flinke aantallen Futen langs de dijk Lelystad-Enkhuizen, verraste Den Oever ons met Dodaars en Roodhalsfuut. En op de plas

bij Mariëndal waren het een (of toch twee?) juveniele Geoorde Futen die onze aandacht gevangen wisten te houden. Er was nauwelijks nog aandacht voor een daar door ons kijkerbeeld vliegende Tapuit of voor de overvliegende Gierzwaluwen, Boomvalk en Regenwulp.

Onze waarnemingslijst naderde inmiddels de 90 soorten, al werd niet iedere soort door alle deelnemers gezien. Zo werd een Paapje door maar één deelnemer gespot. Hoe zat het nou met die (misschien wel) Noordse Stern boven zee? En die Drieteenstrandlopers? Maar de Bonte Strandlopers, Bontbekplevieren, Kleine Plevieren en Kleine Strandlopers kregen we in de slotfase allemaal goed in beeld. Evenals de Grote Sterns: zwarte snavel met gele punt bij de volwassen vogels, geheel donkere snavel bij

de jonge dieren. Nee, de gehoopte Grauwe Franjepoten zagen we niet. Mijn eigen verlanglijstje telde ook de Reuzenstern en Lachstern. Die zagen we niet. Maar voorbij de 90 soorten kwamen we zeker!

Bij thuiskomst noteerde ik (officieus) nog een van de soorten die menig ander wel, maar ik op deze dag nog niet gezien had: Op de nok van mijn eigen woonhuis zat een viertal Huismussen te ruziën. Een soort die eigenlijk niet mocht ontbreken bij een fascinerende tocht vol landschapsschoon, vogelpracht en gezelligheid. Een dag vol genietende, enthousiaste vogelvrienden, die de discussie niet schuwden (hoezo een Smelleken?) en elkaar verrijkten met hun kijk op en kennis van de natuur.

Uit de veren

Werkgroepen Subgroep Avifauna	Coördinatoren	tel. nrs.	
1. Watervogeltelling	Guus Proost	035 52 51 661	g.proost@tiscali.nl
2. Midwintertelling	Rob Kole	033 29 99 408	rkole@wxs.nl
3. Eempoldertellingen	Jan Mooij	035 54 29 725	mooij.noorman@planet.nl
4. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/ Frits During	035 53 11 002	g.bieshaar@wanadoo.nl
5. Tuinvogelonderzoek	Fernand Jager	035 69 33 553	f.c.jager@planet.nl
6. Gier-, Oever- en Huiszwaluwen	Dick Jonkers	035 52 60 456	dickjonkers@tiscali.nl
7. Boerenzwaluwen	Dick Jonkers/ Jelle Harder	035 52 60 456	dickjonkers@tiscali.nl
8. Telpost Corversbos	Fred van Klaveren	035 65 61 341	f.vanklaveren@natuurmonumenten.nl
9. Vogelringstation	Dick Jonkers	035 52 60 456	ringstation@vwggooi.nl
10. Nestkasten	Ronald Beskers	035 53 87 341	beskers@quicknet.nl
11. Steenuilen	Frank van de Weijer	035 53 11 207	fh.vd.weijer@hccnet.nl
12. Kerkuilen	Harry de Rooij / Gerard Mijnhout	035 62 89 470	harryderooij@planet.nl
13. Roofvogels	Harry de Rooy	035 62 89 470	harryderooij@planet.nl
14. IJsvogels	Jelle Harder	035 69 37858	jelleharder@hetnet.nl

Vogelherkenningscursus volwassenen

Dinsdag 7 oktober 2008 start de vogelherkenningscursus voor volwassenen van de Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken. Op zes dinsdagavonden van 20.00 tot 22.15 uur vertellen we u, met gebruik van dia's en een beamerpresentatie, over vogels die in ons land verblijven. De cursus wordt gehouden in de Infoschuur van het Goois Natuurreservaat.

Naast de zes theorie-avonden gaan we ook vier keer op excursie in diverse natuurgebieden om onze opgedane kennis in praktijk te brengen. De excursies zijn 's morgens vanaf 8.00 uur op zaterdag 18 oktober, zondag 26 oktober, zondag 2 november en zaterdag 8 november.

De kosten voor deze cursus zijn:

€ 20,- voor leden van de Vogelwerkgroep.

€ 25,- voor niet-leden.

Is uw interesse gewekt meldt u zich dan aan bij: cursussen@vwggooi.nl of per telefoon:

035-6936093 (Conny Leijdekker)

"Waar zijn we nou mee bezig?"

Renée Beekman

Beleid en begroting

Alle subgroepen en werkgroepen hebben op 15 augustus een brief gekregen met het verzoek om hun beleid en begroting voor 15 september bij de penningmeester in te leveren.

Dit lijkt een onmogelijke tijd om dat te vragen. Het heeft echter alles te maken met de statutaire verplichtingen van het bestuur en de planning van de algemene vergadering in november.

Als wij namelijk beleid en begroting op de algemene ledenvergadering in november willen behandelen, moeten we terugrekenen naar de datum waarop een en ander gepubliceerd moet worden. Alle leden moeten immers hiervan op de hoogte gesteld worden en dat kan alleen door middel van ons verenigingsblad De Korhaan.

En daar ga je dan, als bestuur. Zo komen wij uit op half augustus om de groepen te vragen hiermee half september te komen. We beseffen

maar al te goed, dat ons verzoek niet overal in dank wordt ontvangen. We zitten midden in het vakantie seizoen en onze gedachten zijn nog niet op volgend jaar gericht.

Toch vragen wij als bestuur begrip voor ons handelen. Na 15 september moet de penningmeester André Kerkhof alle ingekomen stukken samenvoegen en tot één geheel smeden, zodat het algemeen bestuur begin oktober het beleid kan bespreken en voorbereiden voor de vergadering. Eventueel is er dan nog krap tijd voor een terugkoppeling naar de diverse groepen. Daarna kan het concept in De Korhaan worden geplaatst, zodat alle leden er kennis van kunnen nemen en zich voorbereiden op de ledenvergadering.

Het is wel een goede zaak om één keer per jaar stil te staan bij "Waar zijn we nou mee bezig?".

Laat het donker zijn, ook in het Gooi

Josée van Beek

Op 25 oktober zal voor de vierde keer de *Nacht van de Nacht* plaatsvinden, een evenement dat aandacht vraagt voor de nuttige functie van duisternis. Het nachtelijk duister wordt immers meer en meer belaagd door de toenemende verlichting. Tijdens dit evenement worden in heel Nederland nachtelijke activiteiten georganiseerd. Initiatiefnemers zijn Natuur en Milieu en de Provinciale Milieufederaties.

In het bericht dat we van VWG-lid Gerry Kluyvers ontvingen, lezen we dat de nachten in ons land elk jaar drie tot zes procent lichter worden. Er wordt onder andere gepleit voor lichtmasten die niet naar opzij en naar boven stralen.

Voor de dieren is het belangrijk dat het 's nachts donkerder wordt en ook wij mensen hebben belang bij echte donkere nachten, want die zorgen voor minder stress en bevorderen de

aanmaak van het slaaphormoon melatonine dat onder meer van invloed is voor een goede nachtrust.

In het Gooi zullen de activiteiten plaatsvinden in de infoschuur van het GNR, "een prachtige locatie bij 's werelds grootste natuurbrug voor mens, plant en dier". Ook kinderen worden opgeroepen mee te komen. Zo is om 19.00 uur het eerste programma-onderdeel, sprookjes, voor hen. Ook beginnen de workshops om die tijd (doorlopend tot 22.00 uur), die de uilen- en vleermuizenkennis van de deelnemers zullen testen. Er is een powerpointpresentatie en om 21.00 uur een excursie van een uur.

De organisatoren roepen allen op mee te doen aan de publieksverkiezing LichtUIT. Deelnemers krijgen in totaal zes punten om naar eigen goeddunken te verdelen over de vijf genomineerde lichtvervuilers. Informatie hierover kunt u opvragen via e-mail gooilichtuit@upcmail.nl

Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep

Opnieuw enkele publicaties van de Vogelwerkgroep. Deze zijn te lenen uit de verenigingsbibliotheek. Degenen die hebben meegewerkt krijgen gratis een exemplaar. Een extra stimulans dus om aan onderzoeken en dergelijke te gaan meewerken.

Dick Jonkers

Vogels in de Westelijke Eempolders, na de landinrichting (1991 t/m 2002)

Vanaf 1973 worden door de Vogelwerkgroep elke twee weken tellingen uitgevoerd van alle in de Westelijke Eempolders aanwezige vogels. Daarbij is sinds 1984 ook de Oostermeent inbegrepen, ook bekend onder de naam De Kampen. De publicatie *Vogels in de Westelijke Eempolders* is de vierde in de reeks sinds het begin van de tellingen.

In de periode 1991 t/m 2002 is het voorkomen van 173 verschillende soorten vogels vastgesteld. De tellingen in deze uitgave hebben betrekking op aanwezige vogels en niet op broedvogels. Wel kunnen zij een indicatie geven over het voorkomen ervan. Grutto en Kievit zijn in de vroege lente talrijker dan voor 1991. Verder zijn Goudplevieren de laatste jaren in die periode toegenomen en Wulpen in veel kleinere aantallen als doortrekker en wintergast aanwezig. Veldleeuweriken zijn afgenomen, maar de Graspieper bleef constant. Plantenetters hebben geprofiteerd van de landinrichting, onder andere door de grotere

beschikbaarheid van voedzamer voedsel. Dit geldt vooral voor zwanen en ganzen.

Soorten die in of bij bebouwing broeden en soorten van erfbeplanting profiteerden van de bouw van nieuwe boerderijen in het oostelijk deel van het gebied. De Huismus is daar een sprekend voorbeeld van. De Bonte Kraai, waarvan beging jaren negentig van de vorige eeuw nog vele tientallen exemplaren zijn gesignaleerd, komt tegenwoordig nog maar incidenteel voor. Zo zijn 69 soorten tien keer of minder waargenomen.

De resultaten van elke telling zijn achter in het boekje opgenomen en hierdoor toegankelijk voor ieder die bijvoorbeeld onderzoek aan een soort doet. Voor het boek over de vangst van Goudplevieren in Nederland is dankbaar gebruik gemaakt van de gegevens. De waarde van dit soort monitoring kan niet genoeg onderstreept worden. Een compliment voor de tellers en samensteller Jan Mooij is dan ook zeker op zijn plaats!

Mooij, Jan 2007. Vogels in de Westelijke Eempolders na de landinrichting (1991 t/m 2002). Uitgave 159. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 100 blz.

De broedvogels van de Buitenvaart Noord en Zuid en de Zwarte Noord in 2007

Ook dit jaar zijn bovengenoemde gebieden in Eemland, alle eigendom van Natuurmonumenten, weer geïnventariseerd. De eerste twee liggen binnendijks en buitendijks van het riviertje de Eem in het oostelijk deel van de gemeente Eemnes. De Zwarte Noord bevindt zich binnendijks en zuidwestelijk van Eemdijk. In feite valt de Zwarte Noord niet meer binnen het onderzoekgebied van de Vogelwerkgroep. De totale onderzochte oppervlakte bedraagt ruim 54 ha. De opeenvolgende reeks inventarisaties begint steeds waardevoller te worden om trends te kunnen vaststellen, die onder andere het

gevolg zijn van het uitgevoerde beheer. De resultaten zijn vooral van belang, omdat sinds 2007 is overgegaan van botanisch naar weidevogelbeheer. De gebieden herbergden zes soorten van de Rode Lijst: Grutto 31 paar, Tureluur 10 paar, Kluut 7 paar, Slobeend 5 paar, Zomertaling 3 paar en Graspieper 2 paar. Van de Kievit zijn in totaal 29 paar vastgesteld. Zowel in de Buitenvaart Noord als Zuid daalde het aantal soorten en dat van de broedvogels. Het is nog te kort na de omschakeling van het beheer om over de gevolgen daarvan een uitspraak te kunnen doen.

Houten, M. van 2007. De broedvogels van de Buitenvaart Noord en Zuid en de Zwarte Noord in 2007. Uitgave 162. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 23 blz. + bijlagen.

Tuinvogels 2006

Het tuinvogelonderzoek is inmiddels niet alleen een van de langst lopende onderzoeken bij de Vogelwerkgroep, maar ook een van de populairste. Er doen maar liefst 39 leden aan mee. De top drie van meest waargenomen soorten wordt aangevoerd door de Merel, gevolgd door Koolmees en Roodborst. De Huismus staat op de elfde plaats, maar er is in de winterperioden vanaf 1992 geen daling in de aantallen vastgesteld. De Groenling vertoont, net als dat bij Roodborst en Vink het geval is in de tuinen waarin hij verschijnt, het normale patroon. Vanaf maart daalt het aantal, om na half oktober weer te stijgen. Een echte wintergast dus in de tuinen. Het aantal soorten

dat 's winters gemiddeld per week de tuinen bezoekt is sinds 1992 toegenomen van tien tot ruim veertien. Of dit een reële toename is blijft de vraag, omdat het aantal deelnemende tuinen met een grotere vogelrijkdom in de loop van de jaren kan zijn toegenomen.

Onder de soorten die in 2006 in de tuinen zijn gesignaleerd, bevindt zich de Blauwe Reiger, die aangetrokken zal zijn door de aanwezige vijvers. Ook is er een tuin waarin de exotische Halsbandparkiet regelmatig verscheen. Tot de waargenomen soorten behoren verder o.a. IJsvogel, Grote Gele Kwikstaart, Bladkoning, Barmsijs en Geelgors.

Jager, F.C. 2007. Tuinvogels 2006. Uitgave 163. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 15 blz.

Broedvogelinventarisatie Maatpolder Buitendijks in 2007

De Maatpolder Buitendijks is een buitendijks 19 ha groot terrein aan het Eemmeer dat zich uitstrekt van het gemaaltje aan de Gooijergracht tot aan de Eem. Riet en grasland voeren de boventoon. In het graslanddeel bevinden zich een ondiepe plas en een veel diepere met aan de zuid- en oostzijde een enkele meters hoge steile kleiwal. De in 2007 uitgevoerde broedvogelinventarisatie leverde 22 soorten broedvogels op, waarvan er twee tot de Rode

Lijst behoorden: Grote Karekiet (1 paar) en Grutto (1 paar). De talrijkste broedvogel was de Oeverzwaluw, waarvan 55 paren zich in de oostelijke wand hadden gevestigd. Ook de aantallen van Grauwe Gans, Kleine Karekiet en Rietgors mochten er zijn in dit kleine gebied met respectievelijk 26, 25 en 25 broedparen. Een paar IJsvogels nestelde in dezelfde wand waarin de Oeverzwaluwen hun kolonie hadden gevestigd. De Blauwborst was met een opmerkelijk aantal van 8 paren aanwezig.

Jonkers, D.A. Broedvogelinventarisatie Maatpolder Buitendijks in 2007. Uitgave 164. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 14 blz. + bijlagen.

Resultaten van broedvogelinventarisaties in delen van de Noordpolder te Veld, Maatpolder (Eemnes) en object De Slaag (Hoogland) in 2007

Vergeleken met voorgaande jaren varieerden de uitkomsten van de weidevogelinventarisaties in deze graslandgebieden van Natuurmonumenten nogal. De gruttopopulatie ging achteruit in alle drie terreinen. De langdurige droogte voor en in de vestigingsperiode was daar de oorzaak van. De stand van de Kievit en de Tureluur daarentegen nam toe; de Kemphaan ging van twee paren in 2006 in de Maatpolder vooruit naar drie paren. Verrassend was dat er in 2007

opeens vijf paren Veldleeuweriken in de Noordpolder te Veld en de Maatpolder tot broeden kwamen, tegen één in 2006. Waarschijnlijk was ook hier de droogte verantwoordelijk voor. Voor de Graspieper lijkt de vestigings situatie te verbeteren. Dit jaar zijn de waaien voor het eerst ook onderzocht tijdens de weidevogelinventarisatie, waardoor nu gegevens van alle broedvogels worden vastgelegd. Blauwborst en Waterral waren in deze biotopen de opvallende soorten.

Jonkers, D.A. 2007. Resultaten van broedvogelinventarisaties in delen van de Noordpolder te Veld, Maatpolder (Eemnes) en object De Slaag (Hoogland) in 2007. Uitgave 165. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 27 blz. + bijlagen.

Goois Nestkast Onderzoek. Jaarverslag 2006

Met de regelmaat van een klok worden de resultaten van het nestkastonderzoek in het Gooi gepubliceerd. Een novum in dit verslag is de in kleur uitgevoerde overzichtskaart met de 29 gecontroleerde terreinen. Er was weer veel aandacht voor vervanging en vernieuwing van de nestkasten; in totaal ging het om maar liefst 189 kasten. Vijftien verschillende soorten maakten gebruik van de hun aangeboden nestgelegenheid. De nestkastbewoners begonnen dit jaar gemiddeld twee weken vroeger dan normaal met hun eerste legfels. De warme maand april zorgde ervoor dat er geen onderbrekingen in het leggen van de eieren ontstonden. In Pijnenburg bij Lage Vuursche, een controleterrein buiten het werkgebied van de Vogelwerkgroep, stierf bijna de helft van het aantal kool- en pimpelmeesjongen. Voedseltekort is de waarschijnlijke oorzaak. De Koolmees vertoonde t.o.v. 2006 een lichte toename; de stijging van het aantal Pimpelmezen zet zich nog steeds voort. De stand van de Bonte Vliegenvanger bleef gelijk. Bij de andere soorten zijn de aantallen klein en is het moeilijk trends te onderkennen. De enige drie broedsels van de Grote Bonte Specht mislukten.

R.E. Beskers (samenstelling) 2008. Goois Nestkast Onderzoek. Jaarverslag 2006. Uitgave 166. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 40 blz.

DE FAZANT

Hij is er zonder dat hij ooit verschijnt.
Toch moet hij hier naar binnen zijn gevlogen:
er is geen doorgang door het veel te hoge
gaas dat bij ons de ponywei omheint.

Op duizend veren heeft hij duizend ogen
maar hoe hij stapt, hoe fier en fraaigelijnd,
hij ziet er geen begin aan en geen eind.
Een vlucht als vlucht wordt niet meer overwogen.

Maar als je een moment of wat niet kijkt
heeft hij opeens de overkant bereikt
en rent alweer op wietjes door het land
met weinig hersens maar voldoende klieren
om drie of vier vriendinnen te versieren.
Wat heeft een mens onnodig veel verstand.

Kees Stip

Uit de bundel "De draagkracht van veren"
Uitgeverij 521, Amsterdam 2003

Mutaties Ledenbestand juni 2008

NIEUWE LEDEN

R J H AARDEWIJN	LIS 11	1273 CC	HUIZEN	035 5254318	H
MW L BOS	PIERSONLAAN 30	1412 BV	NAARDEN	035 7852137	H
J W P DIJKSTRA	SOESTDIJKERSTRAATWEG 19A	1213 VP	HILVERSUM	035 62487987	G
MW M PIEREN-OLIJHOEK	EEM 12	1273 PH	HUIZEN	035 5265585	G
MW P SWANKHUIZEN-DE GROOT	ALBERT GROOTLAAN 8	1412 EM	NAARDEN	035 6942482	H
MW E VAN DER TWEEL	GLADIOLUSSTRAAT 18	1215 CE	HILVERSUM	035 6231673	H
P VAN DER TWEEL	GLADIOLUSSTRAAT 18	1215 CE	HILVERSUM	035 6231673	G
VEENMAN	PIERSONLAAN 30	1412 BV	NAARDEN	035 7852137	G
B A VERMAAS	EIKBOSSERWEG 250	1213 SE	HILVERSUM	035 6781355	H
P J J DE WIJS	NOORDERWEG 164	1222 PH	HILVERSUM	035 6851800	H

ADRESWIJZIGINGEN

MW A BEFFERS	PRESIDENT ALLENDELAAN 677	1068 VH	AMSTERDAM	06 42057695	G
M JUT	G.H.BREITNERLAAN 16	1399 XE	MUIDERBERG	0294 263541	G
MW C T PLOMP	BRUINJOOST 13	1241 HN	KORTENHOEF	035 6215420	G
C A TEIJGELER	JAN VAN EIJCKSTRAAT 34 - I	1077 LN	AMSTERDAM	035 6223080	G

BEDANKT

MW J H GONS TETTERO	DE NOORD 8	1261 ML	BLARICUM	06 17916978	G
MW B VLUGTER - GOROG	DI LASSOSTRAAT 66	3766 EC	SOEST	035 6027972	G

UITGESCHREVEN

MW VAN DE BRINK	RADBOUDLAAN 8	1402 XP	BUSSUM	035 6910432	G
P HUISMAN	RADBOUDLAAN 8	1402 XP	BUSSUM	035 6910432	H

Mutaties Ledenbestand aug.2008

NIEUWE LEDEN

J DIJKSMA	PRINS BERNARDLAAN 50	3761 AC	SOEST	035 6090955	G
MW P C J DIJKSMA-DEIJKERS	PRINS BERNARDLAAN 50	3761 AC	SOEST	035 6090955	H
MW ANTOINETTE VAN NIEVELT	RECHTBOOMSLOOT 44B	1011 EC	AMSTERDAM	020 6249713	G
MW A REBEL	WILLEM BARENTSZWEG 104	1212 BN	HILVERSUM	035 62445284	G
N A RIJPER	WAARDIJNSTRAAT 58	1383 CL	WEESP	06 12383835	G
B H C ROELOFS	LIEVEN DE KEYLAAN 37	1222 LC	HILVERSUM	035 6423600	G
L STELWAGEN	BURG. V.D. HEIDELAAN 29	3451 ZS	VLEUTEN	06 50636944	G
MW T TROMPETTER	STRODORPSWEG 12	6861 EP	OOSTERBEEK		
R VAN VEEN	HOFLAAN 17	1241 XL	KORTENHOEF		G
J J VISSER	DAMWAND 88	1274 PG	HUIZEN		G
S N VORSTENBOSCH	LUCERNEHOF 20	8256 CL	BIDDINGHUIZEN	06 14726996	G
R T VAN ZON	BRINK 6	1399 GW	MUIDERBERG	06 44124065	G

ADRESWIJZIGINGEN

A J GULIJK	REE 4	1273 GS	HUIZEN	035 5255512	G
C C GULIJK	REE 4	1273 GS	HUIZEN	035 5255512	H
S G ZWART	KOEKOEKLAAN 3 C8	1403 EA	BUSSUM	035 6931380	H
MW J ZWART-BROUWER	KOEKOEKLAAN 3 C8	1403 EA	BUSSUM	035 6931380	G

BEDANKT

H J A DE BROUWER	VAN KINSBERGENLAAN 32	1215 RS	HILVERSUM	035 6244323	G
MW A REYMERINK	JAGERSPAD 8	1251 ZV	LAREN NH	035 5312679	H

VWG-vacatures: wie wil?

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken kent veel actieve en veel ondersteunende leden. Voor de volgende taken worden actieve leden gezocht. Als je belangstelling hebt of meer wilt weten aarzel dan niet en neem contact op met een van de bestuursleden (telefoonnummers en e-mailadressen staan achterin De Korhaan).

Onderdeel	Omschrijving
Subgroep Vogelherkenningscursus:	Iedere Subgroep wordt statutair aangestuurd door een coördinator die tevens zitting heeft in het Algemeen Bestuur. Dit is natuurlijk een heel interessante klus voor iemand die zin heeft in het op een ontspannen wijze leerzaam omgaan met jeugd en volwassenen.
Coördinator	Er worden cursussen gegeven aan jeugdigen en aan volwassenen. Voor beide cursussen is plaats voor enthousiaste cursusleiders met kennis over vogels en de gave om die kennis over te dragen. Gewerkt wordt o.a. met digitale presentaties, maar er vinden ook excursies "buiten" plaats.
Cursusleiders	
Subgroep natuurbescherming:	Iedere Subgroep wordt statutair aangestuurd door een coördinator die tevens zitting heeft in het Algemeen Bestuur. Een uitdaging voor iemand die gesprekken aan kan gaan en wil gaan met gemeenten, grondbezitters, natuurorganisaties; iemand die de andere vrijwilligers van natuurbescherming kan stimuleren.
Coördinator	Regelmatig hebben we mensen nodig voor bepaalde klussen, variërend van wilgen knotten tot adviseren over allerlei zaken.
Deelnemers	Als coördinator treedt nu nog Rien Rense op, maar vervanging wordt gezocht omdat Rien is gepromoveerd tot voorzitter. De site www.vwggooi.nl is nieuw en voor het bijhouden van de "content" moet nog een redactie worden gevormd. Wie heeft belangstelling voor de uitdaging van (hoofd)redacteur?
Subgroep Communicatie:	De werkgroep nestkasten zoekt nog vijf controleurs voor de gebieden: Crailo-1, Crailo-2, Bikbergen-2, Raboes en De Lieberg. Bovendien wordt iemand gezocht die de controleur van St. Michael wil bijstaan. Het gaat om acht controles in de maanden april en mei; elke controle neemt twee tot drie uur in beslag. Ook wordt een doe-het-zelver gezocht die mee wil helpen met het maken van nestkasten. U kunt zich aanmelden bij de coördinator Ronald Beskers via nestkastonderzoek@vwggooi.nl of per telefoon 035-5387341.
Coördinator	
Website-redacteur	
Werkgroep Nestkasten:	
Controleurs	

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Dit is een selectie uit de lijst van tijdschriften gericht op vogelnieuws, met name uit de regio.

Argus jrg. 33 (2) '08 Blad van de Faunabescherming. Op de bres tegen het zinloos doden van vogels en dieren. H. Niesen 'Jagen mag weer?' R. Stockmann Provinciale Faunabeheerseenheden zijn laks met het terugmelden. Hoe en door wie is gebruik gemaakt van de door de provincie verleende jachtontheffing en wat was het resultaat? De provincie heeft hier geen zicht op. L. v.d. Bergh 'De Utrechtse kwestie': Jagers hebben met de provincie Utrecht afspraken gemaakt over het vangen en vergassen van diverse

ganzensoorten in o.a. de Loosdrechtse, de Tienhovense Plassen en in het Eemmeer. J. Bouterse werpt in 'Natuurbeheerders in een spagaat,' de vraag op of vogelwerkgroepen hun gegevens over aantallen weidevogels en ganzen wel aan SOVON beschikbaar moeten stellen, die ze vervolgens publiekelijk toegankelijk maken voor wildbeheerseenheden. In plaats van meewerken aan vogelbescherming ben je zodoende in feite onderdeel van de ganzenbestrijding.

Dier en Milieu jrg. 83 (3) juni '08 Vakblad voor handhavers op het gebied van Dier en Milieu. Via de KNNV is 'Vogels en de Wet' net uit. Aangepast aan de huidige wetgeving wordt uitgebreid ingegaan op verstoring, jacht en schadebestrijding van vogels.

De DompHoorn jrg. 42 (2) juni '08 Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. L. Hellingman neemt in haar tuin waar hoe een paartje Koolmees bij het voeren in de broedtijd te hulp wordt geschoten door een Tuinfluiter, wanneer één koolmeesouder dood gaat.

Tussen **Duin & Dijk** jrg. 7 (2) '08 Natuur in Noord-Holland. H. Roersma en N. v. Brederode 'Van ganzen kan de kachel niet branden'. Natuur en vogelwereld achter de Hondsbossche Zeewering: een natuurgebied van internationaal aanzien. P. Zomerdijk en W. Ruitenbeek 'Verrassende toename van de de Krakeend in het gebied tussen Amsterdam en Alkmaar.' R. Brouwer 'Tapuiten en andere broedvogels van het Botgat, dat tussen Callantsoog en Den Helder ligt.'

Dutch Birding jrg. 30 (3) '08 Tijdschrift voor palearctische vogels. M. Becker & H. Jegen 'Herkenning van Midden-Europese spechten op basis van vliegveren.' C. Zuyderduyn 'Kroonboszanger in Katwijk aan Zee, okt.'07' Toppunt van kleurenpracht bieden de foto's bij het artikel van O. Plantema over de Paradijs- en Prieelvogels van Nieuw Ginea.

Dutch Birding jrg. 30 (4) '08 M. Jonker e.a. 'Atlasvinken in Eemshaven in '99' R. Winters, R. Mulder 'Roodpootvalken in Fochtloërveen mei '08'; verder vele waarnemingen w.o. Vale Gier in Wieringermeer.

Ficedula jrg. 37 (1) mrt '08 Twentse VWG. W. Kouwenhoven 'Excursie Middelste Bonte Specht bij beestenweer.' B. Hulsebos Bij de voor- en najaarstellingen in het gebied De Oelemars werd in 2007 een recordaantal vogelsoorten vastgesteld: 179 soorten.' Huiszwaluwinventarisatie NO-Twente 2007: de aantallen blijven met bijna 2000 nesten aardig constant.'

Fitis jrg. 44 (2) mei '08 VWG Zuid-Kennemerland F. Koning 'Herfsttrek van enkele soorten van het geslacht Sylvia', waartoe de Grasmus, de Braamsluiper, de Tuinfluiter, de Zwartkop en de Sperwergrasmus behoren. E. Wokke 'Opvallend aantal Temmincks Strandloper dit voorjaar op het Landje van Gruijters.' P. Spanenburg 'Luisvliegen: irritant of interessant?' J. Kuys 'Jonge Bosuilen in de schoorsteen van museum 't Dolhuys in Haarlem.'

De Kruisbek jrg. 51 (3) juni '08 Vogelwacht Utrecht. G. Otten 'Zwarte en Rode Wouwen in Utrecht', ze worden onregelmatig waargenomen, maar vestiging moet niet worden uitgesloten, dus hou ze in de gaten. W. Stoopendaal 'Zeldzame broedvogels in 2007,' hierbij enkele soorten uit gebieden die grenzen aan ons werkgebied: Geoorde Fuut in het Pluismeer; Krooneenden in Botshol; Porseleinhoenders bij Eemdijk; natuurlijk ook het

Kleinst Waterhoen in polder Achteraf; De Raaf broedt bij het Pluismeer en bij de Valse Bosjes.

Limosa jrg. 81 (1) '08 Tijdschrift van de Ned. Ornithologische Unie en SOVON. C. v. Turnhout, M. v. Roomen 'Drieteenstrandlopers in Nederland: steeds meer wad-, steeds minder strandvogel?' H. v.d. Wetering, J. Jukema 'Leven leeftijds groepen van de Gierzwaluw in de broedperiode ruimtelijk gescheiden?' G.A. Ouweneel e.a. 'Terreingebruik van Dwergganzen in het Oude Land van Strijen'. D. Prop 'Zilverreigers op muizenjacht tussen de Kolganzen.' W.C. v. Esch, W. Tamis

'Halsbandparkiet staat op de menulijst van steeds meer roofvogels in Nederland.' G. Gerritsen 'Het massaal vissen van Aalschovers in de IJsseldelta'.

Meerkoet jrg. 35 (2) mei '08 Natuurvereniging Wierhaven. R. Schouw 'Huiszwaluwen in werkgebied Wierhaven vrij constant ondanks plaatselijke verschillen.'

Mens en Natuur jrg. 59 (2) zomer '08 Blad voor leden en relaties van IVN. IVN-leden krijgen een flinke korting op de cursus van Vogelkijkcentrum Nederland van Nico de Haan.

Natuur Nabij jrg. 36 (2) IVN Eemland mei '08 Geen echt vogelnieuws, behalve de nestkastflat voor Gierzwaluwen in Soest.

Van Nature jrg. 18 (6) juni '08 Maandblad van Natuurmonumenten. J. de Boer stelt dat het in de gebieden van Natuurmonumenten in ZW-Friesland goed gaat met de weidevogels. Die gebieden zijn vochtig, er wordt laat gemaaid en er is voldoende rust. A. Kleinsmit 'Lichte daling aantal korhanen op Sallandse Heuvelrug.'

Landschap Noord-Holland jrg. 35 (2) mei '08 Geen echt vogelnieuws, wel een beschrijving van de Koeienmeent, een botanische parel bij het Laegieskamp volgens K. Meesters.

De Steenloper jrg. 26 (zomer) '08 VWG Den Helder e.o. H. Post 'Een hoopje klei in je achtertuin zorgt voor succes bij het nesten bouwen door Huiszwaluwen.' H. Post hangt een nieuwe kast op voor de Torenavalk.

Vanellus jrg 61 (2) april '08 De Friese Vogelbeschermingswachten. Het blad is gerestyled, het verschijnt nu ook op A-4 formaat. J. de Jong schenkt aandacht aan de Roodpootvalken in het Fochtloërveen: maar liefst 33 exemplaren half mei. De Jong meldt ook dat 'De werkgroep Kerkuilen Friesland een topjaar had met 570 broedparen!'

Het Vogeljaar jrg. 55 (2) '08 Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. S. ten Berge 'De uiterwaarden van de Midden-Elbe: een gebied op 350 km afstand om te koesteren.'

Het Vogeljaar jrg. 55 (3) '08 A. van Paassen '25 Jaar weidevogelwacht Schipluiden en het nut van langjarige monitoring.' Mooie foto's dingen mee naar de Jaap Taapken Vogelfotoparade 2007.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar één van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met Bep Dwars-van Achterbergh.

Programma

Zondag 21 september: Ochtend wandelexcursie door de Amsterdamse Waterleidingduinen o.l.v. Piet Spoorenberg, Wouter Rohde, Pieter-Jan Hegenbart en Han Westendorp. Vertrek met de auto om 6.30 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw).

Donderdag 25 september, 20.00 uur. Roy de Haas en Anja Nusse: Vogels van Spitsbergen
De eilandengroep Spitsbergen ligt in de Noordelijk IJszee. Die heeft een plaats in onze geschiedenis: 1596 Barentsz en Heemskerk ontdekken Spitsbergen. Het is met 2.500 bewoners op 63.000 km² dun bevolkt. Door het barre klimaat is het een aantrekkelijke habitat voor de echt noordelijke vogels, zoals Ivoormeeuw, Noordse Stormvogel, Rosse Franjepoot en Koningseider. Ook ijsberen met jongen, walrussen en robben zullen in de lezing te bewonderen zijn.

3, 4 en 5 oktober: Najaarsweekeinde Vlieland

We verzamelen vrijdagochtend om 8.30 uur bij de boot in Harlingen en keren zondag aan het einde van de middag om ongeveer 16.45 uur vanaf terug. De aanmeldingstermijn bij de verschijning van dit nummer is verstreken.

Woensdag 8 oktober 20.00 uur: Contactavond. Ronald Beskers spreekt over nestkasten. Waarom hangen we nestkasten op? Waarom doen we onderzoek?

Plaats: De Broedplaats Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum. Recreatiezaal eerste verdieping.

Zondag 19 oktober: Ochtend fietsexcursie door de Eempolders o.l.v. Piet Spoorenberg en Adrie Vermeule. Vertrek om 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij de theetuin van Eemnes (einde van de Meentweg, Gooijergracht).

Donderdag 23 oktober, 20.00 uur. Leo Boon: Vogels van Macaronesië

Vanavond zullen we kennis maken met Macaronesië, de verzamelnaam van alle eilanden in de oostelijke Atlantische Oceaan. Door hun vaak geïsoleerde ligging herbergen ze een zeer eigen en gevarieerde avifauna. Opvallend zijn de endemen, soorten die alleen op een eiland voorkomen als standvogel en ondersoorten die hun verschijning iets afwijken van dezelfde soorten bij ons. De wateren rondom de eilanden zijn ook geliefde plaatsen voor bijzondere zeevogels zoals stormvogels en pijlstormvogels. Ook de grote zeezoogdieren kunnen vaak gespot worden. Het wordt een bijzondere lezing.

Zaterdag 1 november: Auto dagexcursie naar de Oostvaardersplassen o.l.v. Hugo Weenen. Vertrek om 9.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Neem eten en drinken mee voor de hele dag.

Woensdag 12 november 20.00 uur: Contactavond. Jan Mooij houdt een verhaal over de Eempoldertellingen Hoe tellen we en wat komt er uit?

Plaats: De Broedplaats Westerheem, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum. Recreatiezaal eerste verdieping.

Zondag 16 november: Ochtend wandelexcursie door Einde Gooi en langs het Tienhovens Kanaal o.l.v. Arnold Top. Vertrek: om 8.30 uur vanaf het parkeerterrein tegenover Vliegveld Hilversum.

Donderdag 27 november 20.00 uur: Algemene Ledenvergadering en Vogels rond de Oostzee
Na de Algemene Ledenvergadering zal ons lid Paul van der Poel beelden tonen van zijn recente reis door enkele landen rondom de Oostzee

Zaterdag 29 november: Auto dagexcursie naar Friesland o.l.v. Jan Bos. Vertrek om 7.30 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Eten en drinken voor de hele dag meenemen. Een prachtige gelegenheid om eens goed naar veel soorten ganzen te kijken.

Zaterdag 29 november: SOVON Landelijke Dag 2008 in Nijmegen. Zie pagina 136.

Zondag 14 december: Korte ochtend wandelexcursie over de Tafelbergheide, IJzeren Veld en Bikbergen o.l.v. Wouter Rohde. Vertrek om 9.00 uur vanaf het parkeerterrein naast restaurant "De Goede Gooier" aan de Crailoseweg in Huizen.

2009

Zaterdag 3 januari: Verrassingsexcursie o.l.v. Hugo Weenen en Wouter Rohde. Vertrek met de auto om 9.00 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw). Het is de bedoeling dat het een halve dagexcursie wordt.

Woensdag 14 januari: Contactavond. Guus van der Poel onthult de resultaten van het mussenonderzoek. Plaats: De Broedplaats, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum. Recreatiezaal eerste verdieping.

Zondag 18 januari: Ochtend wandel- en kijkexcursie naar het Nijkerkernauw o.l.v. Piet Spoorenberg en Antje van Slooten. Vertrek om 8.30 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw) en om 9.00 uur vanaf de carpoolplaats bij de afslag Baarn-Noord / Eembrugge (afslag 11) aan de A1. Een prachtig gebied voor het waarnemen van veel (overwinterende) watervogels.

Zaterdag 31 januari: Auto dagexcursie naar Zeeland o.l.v. Wouter Rohde. Vertrek om 7.30 uur vanaf het station Bussum-Zuid (bij het stationsgebouw).

Woensdag 11 februari 20.00 uur: Contactavond. Guus van der Poel over vogelgeluiden. Plaats: De Broedplaats, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum. Recreatiezaal eerste verdieping.

Donderdag 12 maart 20.00 uur: Contactavond. Dick Jonkers schenkt aandacht aan zwaluwen. Waarom tellen en ringen en hoe kunnen we ze helpen .

Plaats: De Broedplaats, Frederik van Eedenlaan 73, Hilversum. Recreatiezaal eerste verdieping.

15, 16 en 17 mei: Kampeerweekeinde in Hoge Venen (België/Ardennen)

Dit wordt een zelfverzorgingsweekend. We kamperen in een tent, kampeerwagen en of caravan op camping Anderegg, Bruyères 4, B-4950 Waimes. De camping ligt in Bruyères, een klein dorpje tussen Malmédy, Robertville en Waimes. Wil je mee naar dit fantastische gebied, reserveer dan bij voorkeur je plaats via internet WWW.campinganderegg.be, zie daarna [reserveringen](#)! Het wijst zich vanzelf.

Degenen die geen internetmogelijkheden hebben kunnen contact opnemen met Joke van Velsen. Daarnaast moet je je nog aanmelden bij Joke, via de mail (excursies@vwggooi.nl) of schriftelijk! En maak € 10,- over op postrekening 2529179 t.n.v. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken te Hilversum (reserveringskosten en organisatiekosten), onder vermelding, van 'weekend Hoge Venen 2009'.

Het weekend begint op vrijdagochtend. Verdere informatie in de volgende Korhaan.

Mocht je niet willen kamperen dan zijn er in de buurt genoeg overnachtingsmogelijkheden. Op de camping is niets te huur. Op de site www.eastbelgium.com vindt je veel mogelijkheden.

Zie voor het laatste nieuws de website en/of het Vliegenschluggertje.

Voorwaarden - de kleine lettertjes:

Excursies binnen ons werkgebied vertrekken altijd vanaf de plaats waar de excursie wordt gehouden. Bij excursies buiten ons werkgebied wordt steeds vertrokken vanaf NS-station Bussum-Zuid. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Mocht u willen deelnemen aan een excursie binnen ons werkgebied, maar heeft u problemen met het bereiken van de plaats van samenkomst omdat u bijvoorbeeld niet over eigen vervoer beschikt, schrijf dan een briefje aan Joke van Velsen (adres achter in De Korhaan). We proberen dan een passende oplossing voor u te vinden. Deelnemers aan de excursies wordt dringend verzocht om bij alle excursies voor de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

De bij iedere excursie vermelde deelnamebedragen dienen te allen tijde volledig te worden betaald, dit ongeacht de vraag of volledig aan het programma wordt deelgenomen. Ook indien men van bij de prijs inbegrepen zaken geen gebruik maakt, is het volledige bedrag verschuldigd. Bij afmelding tot een week van tevoren bij weekends en excursies waarvoor betaald moet worden, worden naast de reeds gemaakte kosten tevens administratiekosten in rekening gebracht. Als u zich later afmeldt wordt maximaal 50% terugbetaald, dit afhankelijk van de reeds gemaakte kosten en de in rekening te brengen administratiekosten.

Voor de goede orde wijzen wij erop dat de in het programma aangekondigde excursies, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, in principe uitsluitend bedoeld zijn voor leden en huisgenootleden van de vogelwerkgroep. U wordt dringend verzocht naar deze excursies géén kleine kinderen en géén honden mee te nemen. Dit geldt uiteraard ook voor de weekenden.

SOVON Landelijke Dag 2008

Zaterdag 29 november in de Vereeniging te Nijmegen

De Landelijke Dag van SOVON Vogelonderzoek Nederland vindt dit jaar plaats op zaterdag 29 november in Concertgebouw de Vereeniging te Nijmegen (5 minuten lopen van het station). De organisatie is weer in handen van SOVON Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met Vogelbescherming en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU).

De dag is gratis toegankelijk en bedoeld voor alle vogelaars van Nederland en iedereen met een hart voor vogels en natuur in het algemeen. Er is een uitgebreide info- en boekenmarkt en er zijn lezingen van gerenommeerde vogelonderzoekers. Het jeugdprogramma, met een excursie door de prachtige Ooijpolder, wordt weer georganiseerd door de Wildzoekers. Men dient zich hier te voren voor op te geven.

Naast het SOVON-programma is er een parallelprogramma dat wordt ingevuld door de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna (VOFF) in de bovenzaal.

Houdt u de SOVON-website www.sovon.nl in de gaten voor het definitieve programma! Relaties van SOVON en de VOFF krijgen het uitgebreide programma thuisgestuurd.

NATURA ARAGON
SPECIALIST IN VOGEL- EN NATUURREIZEN

WWW.NATURA-ARAGON.NL
INFO@NATURA-ARAGON.NL

BEL 072 - 512 40 31
VOOR DE GRATIS FOLDER

reizen met respect naar exclusieve bestemmingen

- **SPANJE:** Doñana, Extremadura, Pyreneeën, etc
- **ROEMENIË:** Karpaten & Donau Delta
- **INDONESIË:** Noord-Sulawesi
- **SRI LANKA:** regenwoud, savanne, zoet en zout
- **AFRIKA:** Ethiopië, Gambia & Senegal
- **COSTA RICA:** reis door het paradijs

kijk op onze site voor reisverslagen en meer informatie

WWW.NATURA-ARAGON.NL

nieuw & gebruikt
verrekijkers
microscopen - fotoapparatuur

ABRO
Swarovski A-dealer

www.abroverrekijkers.nl
openingstijden: woe/vrij/zat 10⁰⁰-17⁰⁰ don 10⁰⁰-18⁰⁰
internet: www.fotoabro.nl www.microscopen-specialist.nl
☎ (075) 6 700 747 mail: info@fotoabro.nl
Zuiddijk 60 1501 CN Zaandam